ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета в Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЕРА, 10 МАРТ
№ 30 (4198).
1966 шу

Мах 2 кап.

ХИЙ ДУЛЛАШ ЛАТТ

Комсашта хий дехка болабеннаб тха совхоза комсаш лелаераш. Комсашта хий дехкаш 30 саг ва. Дика вІаштІехьбаьккхаб цар шоай болх. Хий дилларца цхьана тох минеральни удобренеш. Харшаш а доахаш хий дехка вІаштІехьа доацача насосни станцешца детт хий. Йиъ станци хул хІара денна хий детташ.

Кхыча отделенешкарчул дикагІа леладу хий дехкара гІулакх шоллагІча отделене. ХІанзлехьа комсаш йийнача 100 гектара тІа а кхыча 150 гектара тІа а хий диллад цу совхозе.

Хий дуллаш латт. ХІара денна 25—30 гектара тІа хий дулл комсаш лелаераща.

А. ПЕНЗУРОВА,
Наурски района «Терский» яхача совхоза керттера агроном.

Хьалхарча квартале ши эзар килограмм бедал кхое, цунца планал совгІа пхи эзар издели а йолаш — из декхар тІаийцад парте XXIII-ча съезда сийна московски трикотажни комбината коллективо. Укх сурта тІа шоана гу предприяте хьалха латтарех йола вязальщица комсомолка Евдокия Шаханова. Цхьан сменах цо планал совгІа 15 килограмм трикотажни гата ду.

Б. Трепетова сурт.
ТАСС фотохроника.

ТХА ФЕРМЕ

ЧІоагІа бехктокхаме ха хьатІаэттай тха ферма хьайбаш леладераш. Дерригa доахан дакха доладеннад. Февраль бутт чакхбоалаш 100 гаргга етт бехкар, иззал кхы бахка безаш а латт.

Детташ долча доахах ахаш детташ деце а ферма коллективо толамца кхоачашъю паччахьалкхенга шура йохкара план. Масала, январь бетта планах 37,3 тонн шура йохка езача 40 тонн ехкар. Планал йиъ тонн дукхагІа ехкар февраль бетта а.

Денна лакхлуш латт шура йоаккхилга. Февраль бетта хьалхарча деношка ерригача ферме хІара денна 1670 килограмм шура яьккхаяле февраль бутт чакхбоалаш 1890 килограмм яьккхай цар.

Ферма дикагІа болча доярккаша Мусаева Зайлата, Хакимова Тамарас, Бамоева Шумисас хІара денна шоаш беттача хІара Іаттагара 7 килограмм шура йоаккх. ХІаьта дІабахача шин бетта хІара денна цу ферме хІара Іаттагара 250 килограмм шура яьккхай.

Дика толамаш доах Іаьсий леладераша Тахаеваси Такаеваси. Дийнахьи буси цар кхоабача Іаьсашта хІаранена 540 грамм дулха тІаккхет план 500 грамм мара йоацача.

Парте XXIII-ча съезда сийленца накъа яхара тха ферма коллективо лаьрхІад паччахьалкхенга шура йохкара квартальни план 20 март хьатІаккхоачаш кхоачашъе.

Л. АБАЕВ,
Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхоза цхьоалагІча отделене осеменатор.

КЕРТТЕРА ДЕКХАРАШ

Барт-цхьоагІонца къахьегаш накъа болх МалгІабика мехкдаьттахой Коммунистически парте XXIII-ча съезда.

МалгІабика мехкдаьттахой сийленца кхоачашдаьд 1965 шерара декхар, кийчдаьд пятилетка 1-ча шера план ритмично кхоачашъяра хиланза дардоаца хьалаш.

1965 шера 4-ча квартала плана хьокхамаш сийленца кхоачашдарах мехкдаьтта промыслови Управленена еннай СССР Министрий Советеи ВЦСПС-ен карара кара тела Ше байракхи хьалхара ахчан совгІати. Дикача хьокхамашца чакхбаьккхаб шоай болх бурув тохача шинна а конторо, массехк итташ эзараш сомаш пайда баьб паччахьалкхенна.

Ерригача коллективо тІагІертта къахьегарах карагІдийнна толамаш да уж. Лакхара хьокхамаш дахарах цхьаболча новкъосташта правительственни совгІаташ делар, хІаьта буровой мастера А. И. Левшина Социалистически Къахьегама Турпал яха цІи елар. МалгІабика мехкдаьттахоша кхетаду, карагІдаьннарех кхоачамбаь Іер товш доацилга.

Керда шу толаме дІадоладаьд оаха, КПСС XXIII съезд хьаеллача денга тІаийца декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд, хІанз чуйийна къахьегаш да тхо мехкдаьттеи гази. яккхара план кхоачашъяра. 1965 шераца нийсйича дикка лакхъеннай укх шера план. ДукхагІча даькъе из кхоачашъю фонтанни скважинай йолаш йолча фонда чотах, цхьабакъда оаха уйла е еза дІахо де дезарий, тхо декхарийла да цахаддаш мехкдаьтта доалла керда моттигаш тахка.

АргІанара декхар да юрски отложенешкарча шин скважина бурув тоха дІадоладар, лохерча мелови тІоанашта шерра бурув тохилга Іалашдар.

Мехкдаьтта доаллача лохерча мелови моттигашта кІезиг-дукха низ тІалоаттабара лаьрхІа шу чакхдоалаш хий чутеттаргда тІоанашка. Цхьабакъда, тхона хьалхашка латт кхыча организацеша чІоагІа новкъостал ца дича кхоачашдулургдоаца декхараш.

ХІанз а лерттІа вІаштІехьдаьккхадац мехкдаьтта Грозне дІахьийтаргa, нагахьа санна мехкдаьтта дІаозаш йола станци ханнахьа яь ца йоале, дІахо йодача хана мехкдаьтта дукхагІа даккха йиш яц.

Тха генеральни подрядчик — СМУ-9 сихлац из обьект хьалъе, цо е эзаш я дустама трапни установкаш а.

Потребитель ца хилар бахьан долаш дукха газ йов аланца йоагаш, цу тайпара хІама хІаьта-вета а ла йиш яц предприяте рентабельно болх беча хьалашка. ХІанз а цхьан кога тІа даккханза да хувца ца луш производства планаш увттаяра дош, хьалха санна хувцалу планаши оперативни заданеши, кердача шера шин бетта болх бешше а хьалха санна хьа ца луш дисад дерригa планови хьокхамаш.

Бурув тохача авареш дукха хиларо лоху тха толамаш, хІанз а дукха паччахьалкхен средстваш дІаухийт оаха, скважинашта — бурув тохача нийслуча чоалханерча балхашта.

Оаха кхоачашдеча декхарашка хьежжа яц материально-технически снабжени, хьалха санна тІехьа а юс, тха болх юха а тетт цо.

Керда къахьегама коталонаш яхара тхона бола идейно-политически низ хургба парте XXIII-ча съезда решенех.

М. ШЕЛЕПИН,
«Малгобекнефта» НПУ керттера инженер.

КХАШКАРА БАЛХАШ ДІАДОЛАДАЬД

БІаьстан балхаш дІадоладаьд Шелковской района «Шелковский» яхача совхозе. Дика кийчду доакъара хьажкІаш дІаювргйола лаьтта тракториста Коробов Максима. ДТ-54 яхача трактораца хІара денна тІехкхоачашъю цо норма. Йиъ корпус йолча нохарца цхьан дийнахьа баьхи къовхехи долча лаьтта 5 гектар оах цо, план 2,5 гектар йолча. 80 гектар лаьтта кийчдаьд цо хьажкІаш дІае мара ца езаш.

Кен дІабе а болабеннаб совхозе. Тракториста Коломейцев Ивана массанел хьалха араяьккхар кхай тІа ший агрегат. План 16 гектар мара йоацача хІара денна 20 гектар дІаюв цо. Лоаццача хана 110 гектара тІа дІабийнаб цу совхозе кен.

С. АНДРЕЕВ.

СИХАГІА КАРАЕРЗАЕ ЛАЬТТАН КЪАЙЛЕНАШ

«Сунжанефта» НПУ вІашагІъеллай 1958-ча шера, лоацца аьлча семилетка ханара я из. Семилетка шерашка хьа а йийла Карабулак-Ачалкхе, Заманкула майдашка болх беш я керда скважинаш. 1966-гІа шу доалуча деношка Серноводски майдане йоккха мехкдаьтта кІедж техар, цо хьахьекхар цу районе дукха мехкдаьтта доаллаш хилар. Заманкулера тІерча юрски отложенешкара мехкдаьтта даккха доладеннад. Цу гІулакхо къаьгга хьагойт сунженски майдан тІа хинна а ца Іеш вай республике а дукха юрски мехкдаьтта доаллаш хилар.

Семилетка шерашка тха управлене хьадоаккха мехкдаьтта шозза лакхденнад, хІаьта мехкдаьттаца хьайоагІа газ 5,3-зза лакхъеннай.

Пхе шера планах хьадоаккха мехкдаьтта кхы а совдаккхара де дезаш балхаш дукха да. КПСС XXIII-ча съезда Директивай проекта тІа боккха теркам тІабахийтаб мехкдаьтта доаккхачен газовии промышленноста. Мехкдаьтта дукхагІа даккхара дикка дакъа лаца деза вай республикерча мехкдаьттахоша. Пхе шера планах хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара дукхагІа де деза тохкама балхаш, гучаяха еза мехкдаьтта доалла керда моттигаш. Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь дІайолаяьяр тха коллективо. Тхоай торонашка а хьежа КПСС XXIII-гІа съезд хьаеллача денга планал совгІа 2 эзар тонн мехкдаьттеи 200 эзар кубически метр гази яккха лерхІ тха коллективо. Уж декхараш хІанзлехьа тІехкхоачашдаьд. Планал совгІа даьккха мехкдаьтта 2396 тонн я, хІаьта планал совгІа яьккха газ 6 миллиони 176 эзари кубически метр я. Планах лаьрхІачул совгІа теха бурув 382 метр я.

Дика къахьегарца белгалъяьнна я цхьоалагІчеи шоллагІчеи промыслай коллективаш. Цигара я Широкоструп, Печенов, Тонкогубов керте латта бригадаш. Укх пятилетках геолого-тохкама дукха балхаш де лерхІ тха коллективо. Заманкуле, Карабулак-Ачалкхе майдашка 4500—5000 метр кІоарга юрски тІоанашка доалла мехкдаьтта лохаш балхаш дергда. Укх шера Заманкуле тІехкІоарга йолча скважина бурув тоха доладергда. Цун кІоаргал хургда 7 эзар метр. Серноводски майдане тІерчеи кІаларчеи мелашкара мехкдаьтта тахкара балхаш а дергда укх шера. Карабулак-Ачалкхе мелови мехкдаьтта тохкача балха юкъе кхухь керда методаш. Хий чу а ухийташ, тІоанашта низ тІа а лоаттабеш дукхагІа доаккх мехкдаьтта. Бизза пайда эц чурча кхоачамех, цудухьа январеи февралеи хьадоаккха мехкдаьтта дикка лакхделар.

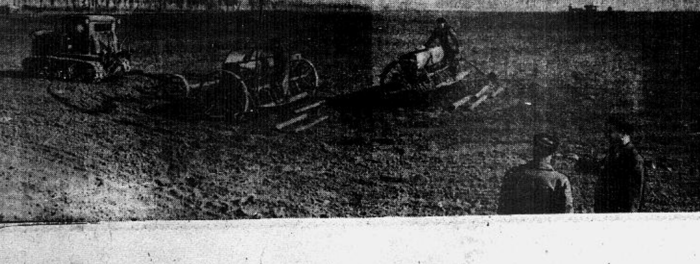
Тха коллективо ерригa торонаш оарцагІа яьхай кхы а лакхагІа къахьегама толамаш а доахаш хьамсарча парте съезда сийленца накъа яхара.

В. КОНОВАЛОВ,
«Сунжанефта» НПУ керттера геолог.

БІаьсти яьннай Украина Іаьржача форда йистерча аренашка, цига кхашкара балхаш доладеннад. Одесски области Белградски районерча «Правда» яхача колхозе чуийнна горохи мукхи дІабувш латт. Механизатораша 2400 гектара тІа дІае езаш я бІаьстан юхье юв культураш.

СУРТА ТІА: урагІеи пхорагІеи горох дІаювш боахк.

А. Фетеева сурт.
ТАСС фотохроника.

ТІоанашкара мехкдаьтта даккхара прогрессивни методашта — шерра никъ

1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегІаккхувлара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директивай проекта тІа белгалдаьд мехкдаьтта даккхар 355 миллион тоннага дІаккхоачаделга.

Керда майдаш лехарали гучаяьха мехкдаьтта доалла моттигаш караерзаярали совгІа, боккха теркам тІабахийта беза къаьнарча мехкдаьтта доаллача моттигашкара мехкдаьтта дахара интенсификаци яра. Цу тайпара резерваш я хІара промысле.

Ховш ма дий грозненски мехкдаьтта доаллача моттигашкара мехкдаьтта доахилга 1893 шера денз доладенна хилар, промышленни запасех пайда ийбара коэффициентах 91 процент хулаш хилар (мезозойски отложеней запасаш ца лаьрхІача). ХІаьта а белгалдаккха дезаш да, промышленни запасех пайда ийбара коэффициент лакха хилар тІоанашкара мехкдаьтта хьадалара коэффициент лакха хилар доацилга.

Нагахьа санна мехкдаьтта доаллача моттигашкара из даккхара эффективноста мах мехкдаьтта хьадалара коэффициентаца вай бойя, тІаккха хьокхамаш геттара кхыча тайпара хургда. Ерригача дукхача хана дена мехкдаьтта доахача, из доаллача моттигашкара мехкдаьтта хьадалара юккъерча коэффициентах 0,48 мара хилац. Из да мехкдаьтта юххьанцарча запасех аханел дукхагІа дола мехкдаьтта тІоанашка диса хилар. Цу тІоанашка юххьанцара запасаш 250 миллион тоннага дІакхоач. Иштта гІулакхаца, юхеюсача запасех дукха совгІа-эшажагІа йоацаш 130 миллион тонн хул.

Грозненски мехкдаьтта доаллача моттигий тІоанашкара мехкдаьтта хьадалар алсамдаккхар духьа 1943 шера дена шоалагІара методаш лелаеяьннай. Мехкдаьтта доаллача моттигашка лелаяьй майдашка газ е хий тІатоІадар, мехкдаьтта доаллача лохерча доакъошка хий а тІерча газови тІехенашкеи лакхерча доакъошкеи газ а тІатеІаяр санна йола методаш. ШоллагІарча методашца чулаьцаяр мехкдаьтта доалла 45 моттиг, хІаьта цар чура кхы тІа 6 миллион тонн гаргга мехкдаьтта а даькхад.

Алхха «Старогрознефта», «Малгобекнефта», «Горскнефта» промыслай управленей 30 тІоана чу дукха совгІа-эшажагІа доацаш 68 миллион тонн мехкдаьтта диса хилар аьлча а ба кхоачам. Юхеюса запасаш йоккхий хиларо дІалех мехкдаьтта хьаладаккхара керда методаш къоастаелга.

Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитето тохкам баьб мехкдаьтта доаллача моттигашкара мехкдаьтта даккхара йола хьалха латта методаш юкъехкахьара хьала. Цу тохкама материалаш укх деношка комитета заседане йийцар.

Гучадаьлар Къилбаседа-Кавказски Іилма-тохкама институто (директор нов. Шальгин), «Грознефть» яхача объединене (начальник нов. Назаров) республика мехкдаьтта промыслашка екъа, коачъяь, е обогащени яь газ тІоанашка чутеттар, тІоанашта термически Іоткъам бар, углекислота е тІагІолла хьинарера хІамаш дІаэяь хий тІоанашка чутеттар, кхыдар санна йола прогрессивни методаш чехкагІа юкъекхахьар духьа Іилма-тохкама балхаш, опытно-промышленни испытанеш чакхъяхара е йоагІа терко еш хинна ца хилар.

ХІанзалца хьайолча хана доладьдац тІоанашкара мехкдаьтта хьадалар лакхдара методаш промыслай хьалашка юкъеяхьара перспективай мах бара дола тохкамбара а кхыдола а балхаш. Уж балхаш де деза тІоанашкара мехкдаьтта хьадалар лакхдара йола прогрессивни методаш пайданагІча тайпара юкъеяхьалехьа.

ТІоанашкара мехкдаьтта хьадалар лакхдара йола керда, прогрессивни методаш шерра юкъехкахьара наькъаца республика мехкдаьтта доахача моттигашкара из даккхар алсамдоаккхилга халкъа боахама боккха чалоархІаме хилари цу хьакъехьара балхаш чакхдахара юкъе лакхехьа белгалдаь цІенхаштара кхоачамбоацараш хилари теркал а деш, халкъа тІахьожама комитето «Грознефть» яхача объединене начальник нов. Назарови Къилбаседа-Кавказски Іилма-тохкама институтa директор нов. Шальгини декхарийла баьб цу деша хьакъехьа белгалдаь кхоачамбоацараш дІадаха. Комитето теркаме ийцад тІоанашкара мехкдаьтта хьадалара прогрессивни методаш чехкагІа производстве юкъеяхьар духьа Іилма-тохкама балхаш шердара, опытно-промышленни испытанеш чакхъяхара дола балхаш дара эша гІулакхаш дергда шоаш, аьнна, нов. Шальгинеи нов. Назаровеи денна дош.

1966 шера денз Къилбаседа-Кавказски Іилма-тохкама институт йоалургья Нохч-ГІалгІай АССР мехкдаьтта доаллача моттигашкарча тІоанашкара мехкдаьтта хьадалар лакхдара методаш лелаяра торонаш, чІоагІа тІатоІам болча газаци коачача растворителашцеи тІоанашкара мехкдаьтта аратеттара, забоя гонахьа тІеханахьа-хьинарерча веществашца обработка яра, кхыйола торонаш Іома а еш йовза.

«Грознефть» яхача объединене чакхдоахаргда скважинай гонахьенашта термически обработка яра дола экспериментальни балхаш, хІаьта иштта мехкдаьтта хьадалара интенсификаци яр духьа тІагІоллара-хьинарерча веществаех пайда ийбе а йоалургья. Мехкдаьтта хьадалара эггара прогрессивнегІа йола методаш юкъекхахьара опыт Іомае мехка хьалха латтача промыслашка командировке йохийтаргйолаш я специалистий группа.

Тохкамаш дареи экспериментальни балхаш чІоагІагІа дар духьа СССР мехкдаьтта доахача промышленноста министерствано хьалхашка оттадаьд Къилбаседа-Кавказски Іилма-тохкама институте тІоанашкара мехкдаьтта хьадалар лакхдара эггара эффективнегІа йолча процессий къоастамаш ду лаьрхха йола лабораторий йиллара а, хІаьта иштта экспериментальни база вІаштІехьъяккхара хиланза яргйоаца средстваши оборудованиии къоастаяра а хьакъехьа дола дош.

В. КРАВЦОВ.

Болх вІаштІехьбаьккхача...

...1957-ча шера Ачхой-Мартане цІавера Мовлад Казахстанера. Балха дІаэца аьнна «Лермонтовский» совхозе вера из.

— Специальность йий хьа? — хоатт директора.

— Яц, — жоп ду Мовлада.

— Специальность хьа яцаре бригадана кулгалле вохийтаргвар оаха хьо. ХІаьта котамий ферме мара болх бац хьона бала, цига тайп-тайпара балхаш де ваха раьза вий хьо?

— Со раьза ва. МоллагІа болх бергба аз, — оал Мовлада.

—Дика да хІаьта, кхоана балха хьавола.

Котамашта аша доакъари хийи тІаккхухьаш вар Мовлад. Кхаь-диъ сахьата беррига болх бий воалар из. ТІаккха Іохайна вагІа везаш хулар. Сагота яр Мовлада бе болх боацаш Іохайна вагІаш. Цудухьа фермерча цІеча уголоке водар из мукъача хана.

Цхьанне ца а дешаш журналаши брошюраши дадар цІеча уголоке. Котамаш мишта лелае еза а котамий боахам мишта тоабе беза а яздора цар тІа. Уж деша волавелча денз хьалха ца ховш хинна дукха керда хІамаш гучадаьлар цунна.

Ший вІаштІехьдоалача бесса ферма болх тоабе гІертар Мовлад. Шийга я ца яххашехьа сийна буц, кабуца лордаш, брак яь нарсаш, кхыдола баьца даараш кхухьар цо котамашта, хІана аьлча, сийна доакъараш тоъаш дацар котамашта, фермана гонахьа сийна бай ца хилар бахьан долаш. Дале а фуаш дукхагІа-м гулдацар ферме. «Фу бахьан долаш да из?» — уйла йора Мовлада. Фуаш кІезига гулдеш хилара бахьанаш дукха дар, бакъда атта дацар уж дІадаха.

Цхьан дийнахьа ферма заведующи йолча а ваха аьлар Мовлада:

— Котамаш кхабара рацион телхаю вай ферме. Хан-ханнахьа телац царна доакъараш. Цул совгІа, тоа а ца деш тел уж. Кхыметтел ши бутт баланза йолча кІоригашта а алхха хьажкІаш мара телац, ата а ца оаташ тел уж а. Даим лоатталац котамашта мела хий. Кхы а дукха да вай ферме кхоачамбоацараш.

Цец а, яьнна кІиръенна бІарахьежар Мовлада заведующи. ТІаккха эгІаз а яха тІачайхар:

— Хьа фу гІулакх да цу дерриганеца, хьона тоалургьяц ферма, е хьога кхоачийтаргдац из гІулакх. Цудухьа хьайна тІадоацар ца а дувцаш Іадда Іийча тол хьона. Хье дика ва алийта гІерт хьо, е са метта дІаотта воал хьо?

Мовлад тешаш вацар ший лергашта хозачох. Ше фу аргда ца ховш латтийсар из.

Геттара хала хилар Мовлада котамий ферма болх тоабара заведующи сагота йоацилга гучадаьдча. Цу дийнахьа хьалха санна котамашта йол ца яхьаш Іийра из. Бакъ ше из ца ярах дехке а вайна шоллагІча дийнахьа Іурре а вахар из сийна буц хьакха.

Шу даьлар Мовлада ферме болх беш, хІара котамгара 60 фуъ мара гулданзар цу 1958 шера. Дукха ейра ферме цу шера котамаш. Фуаш гулдарга дІадодар лакха хилар бахьан долаш геттара лоха дар болхлоша ийду алапеш.

Дукха дар ферма балха Іаткъаш хиннараш. Лоха, тиша яр котамаш чуйоахкаю помещенеш. Цул совгІа, хан-ханнахьа цІенъяцар уж. Котамаш яхкара аша бІенаш кІезига дар, цудухьа фермана гаьна йоацаш ягІача кІотаргашта юкъе а ухаш яхкар уж, цигара фуаш хьагулдацар, бераша дІакхухьар уж. Цул совгІа, къаьна яр ферме хинна котамаш. Продуктивни яцар уж. Из дерригa дІадийцар Мовлада совхоза кулгалхой а баьхка котамий ферме хиннача собране. Цул тІехьагІа котамий ферма заведующелла хьожавир из.

Дукха ца говш керда болхлой баьхкар ферме. Царца бар хІанз Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Ачхой-Мартана райсоветеи депутат йола коммунистка Цугаева Люба, Мамсурова ПятІамат, Ибрагимова Есита, Исмаилова Кхокха, Умарова Совдат, Хатуев Махьмад. Хьинар ца кхоеш къахьегар цар, цІена лоаттайора ферма помещенеш, хан-ханнахьа кхоабар котамаш, хьалхагІа дийнахьа цкъа е шозза мара гулдеш ца хиннача диазза хьагулдора фуаш. Иштта дика хувцамаш хиннадале а хьалхарчул кІеззига дукхагІа мара гулдацар фуаш ферме. Дукха торонаш яр цайда ца эцаш. Из ховш вар Мовлад.

Эггара хьалха де дезар дар котамий ферма кхыча моттиге дІахьолга, хІана аьлча, юрта гаьна йоацаш, дукха транспорт, хьайбаш, нах лелача, шин наькъа юкъе уллар ферма. Цудухьа даим дом латтар цунна гонахьа. Котамий салукьар из бахьан долаш. Цул совгІа, яжа шортта бай бацар царна. Геттара новкъа яр гаьна йоацаш хинна кІотаргаш а. Царна юкъе ца ехкача а цар тІа сар-сарахьа хьал ца хийшача а Іацар котамаш. Из дерригa а совхоза парткомага а кулгалхошка а дІа а дийца, котамашта кердача моттиге стандартни ферма хьалъяр дехаш вар Мовлад.

Кхычахьа цхьа бахьан хьалъяьча помещене чу дІайихьар ферма 1959 шера. ХІара котама тІехьара 107 фуъ гулдир цу шера, план 100 фуъ мара доацача. Цу гІулакха дика хилар къаьна котамаш дулха дІачу а енна жужакаш дитар а. ХІаьта цу шера декабрь бетта эггара сийрдагІа йола событи хилар Мовлада вахаре — парте мугІарашка дІайийцар из. Цу хана денз общественни болх бе а волалу Мовлад. Шоай отделене цхьаккха саг вац из ца вовзаш, дукха нах ух из волча ший дег тІара дар дувца, хІана аьлча наьха дега чу бода никъ корабаьб агитатора, коммуниста Шамсаев Мовлада. Царна новкъостал а ду цо.

Шерра-шера тоалуш да гІулакхаш цо кулгалдеча коа тІарча оалхазарий ферме а. 1961-ча шера октябре кхоачаш хилар Мовлада дагадаьллар — керда йиъ корпус хьалйир совхозе котамашта лаьрхІа. Балха ерригача процессашта механизаци яь я царех ши корпус. Дукха, тайп-тайпара литература чудола цІе уголок, продавец воацаш йола тика, болхлошта салаІа дика цІа да ферме. хІаьта коммунистически къахьегама цІи лелаеш я ферма коллектив а. 25 саг ва хІанз ферме болх беш.

Даьхача шера тІехкхоачашъяьй фермо фуаш гулдара, уж паччахьалкхенга дохкара, иштта дулх дохкара шера план. Соахка ферме хІара котамгара гулдаьр 127 фуъ дар, планах 110 фуъ мара доацача. Паччахьалкхенга планах дохка дезар 650 эзар фуъ мара доацача фермо дехкад 760 эзар фуъ. ХІаьта дерригa гулде дезар 740 эзар фуъ мара доацача гулдаьр да миллион гаргга фуъ. 40 эзар гаргга котамий боргІали дулха дІачу а еннай фермо.

Иштта дегІабенаб коммуниста Шамсаев Мовлада кулгалду боахам.

Укх шера кхы а дикагІа хьокхамаш даха лерхІ ферма коллективо.

—Тхо тешаш да,—йоах Мовлада, — укх шера хІара котамгара 130—135 фуъ оахош гулдергхиларах. ХІаьта цхьоалагІча квартале фуаш гулдара план кхоачашъяьй фермо.

Амир ПЛИЕВ.

БІАЬСТЕНО КХАЙ ТІА ХЬЕХ

БІаьсти яьннай. Къулбехье ялаташ дІадувш боахк. Мехкарча колхозашкеи совхозашкеи тракторашта ремонт яь йоалаш латт. Март болалуш, СССР ЦСЦ даннешка диллача, уж дукха хІама ца эшшаш 809 эзар кийчъяьй — планах 95 процент я уж.

Киргизе боахамашта тІеххьа ремонтни, заданеш кхоачашъяьй Украина, Грузе, Азербайджана, Молдаве, Таджикистана, Армене механизатораша. Казахстана мастерскешкара арайоалаш латт тІеххьара трактораш. Российски Федераце боахамашкарча, ремонт е езача хІара итт машинах нийс кийча я кхашкарча балхашта.

БІарчча хьанийцача берригача мехка гІолла лаьрхІача кхоачашъяьй культиваторашта ремонт яра план. ВІаштІехьдаьха доалаш латт тракторни нохараши сеялкаши. Дуккхача къулбехьарча районий колхозашеи совхозашеи болх дІаболабергболча моттигашка дІакхувлаш латт лаьтта леладара техника. БІаьстено кхай тІа хьех!

Соадкарчул дикка дикагІа ка а йоалаш ялатий комбайнаш, жаткаш, косилкаш, кхыйола ялат чуийлу машинаш тоаю механизатораша. ХІанз дукхагІа я рейсашкара мухь кхухьа автомобилаш а. Гаьнна лакхагІа я сангараш йоаха, догІа хьисапе хий детта машинаши установкаши, насосаш, планировщикаш кийчъяра темпаш.

Мехкарча юрта механизатораша дикача гІулакхашца сийлахьа белгалъю кастта хургйола КПСС XXIII съезд.

(ТАСС-а корр.).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ДОГ ГIОЗДОАХА ПЕРСПЕКТИВАШ

Мадарра аьлча Iалаьмате доккхий декхараш да халкъа боахам дегIабоалабара даькъе пхе шера планах йолча парте XXIII-ча съезда директивай проекта тIа белгалдераш. Уж толаме вахаре кхоачашделга тийша хургда дерригача советски халкъа творчески къахьегамах. Цецвоахаш я промышленни производство дегIакхувлара белгалъяь темпаш. Шеко яц, парте директивашка промышленноста болхлошта хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачаш дергхиларах. Цунна бола тешам ба вахаре кхоачашъеш латта КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш.

Завода цехашкеи отделашкеи боккхача безамца Iомаю пхе шера планах йолча директивай проект. Юкхьанцарча партийни организацей гуччахьарча собранешка чIоагIа хьинар айденна ювцаш я парте директиваш. Из иштта а кхетадеш ма дий. КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш вахаре практически кхоачашъе вай республике эггара хьалха дIаболабеннарех цаIаш ба «Красный молот» завода машинашъераш.

1966 шера 1-ча апреле денз завода коллектив болх бе йолалургья планированеи экономически стимулированеи кердача формаех.

ДIадахача шера ноябрь бетта кхоачашйир заводо ворхI шера план. Даьхенна кхы тIа а елар 3 миллион сомал дукхагIа продукци. Толамца кхоачашъяьй 1965 шера план а. Дика болх бир завода коллективо укх шера январь бетта, массе хьокхамех кхоачашйир план.

Завода болаш ба производственни фондех луш дар бюджета юкъедахьеи заводе производство дегIаахар, материальни поощрени яр, социально-культурни мероприятейи наха чуIе цIеноiш хьалдареи кхоъ фонд вIашагIйоллеи торо хулийташ бола рентабельноста кхоачамхиллал боарам.

Хьалда оптови маьхаш долаши вай мехкдаьттахоша чIоагIа хоаташи я завода продукци. Завода технически технологически службаша йиш хулийт технически а экономически а балха хила беза боарам Iалашбе. Партийни болхло хиларах тарра айса аьнначоа тIатоха безам ба са, тха коллектив унахцIенеи барт тайнеи хилар. Дуккхаза а хьахьекхад цо парте хьалхашка оттадаь декхараш шийга толаме кхоачашдулургхилар.

Керда пхе шера план тIахьийха я мехка экономически потенциал дикка лакхъелга Iалашде а цун ларда тIа вай халкъа материальни хьали культуреи айе а.

Тха завода службаша хьалха даьча лоархIамаша хьахьокх, юкъера балха хьокхамаш хилча а 1966 шера 397 эзар сома боараме материальни поощрене фонд завода коллектива хьахургхилар. Из хул завода хьалха хиннача средствае кхозза дукхагIа. Цу фондацара ахча дIа-са нийсдергда къахьегарца белгалбаьннача болхлошта совгIаташ телара материальни новкъостал дара, цох нонагIа дола дакъа дIадахийта лерхI предприяте балха юкъарча шера итогех шу чакхдоалаш болхлошта совгIаташ далара. Шу чакхдоалаш болхлочоа луш йола преми хургья, шера цо баьча балха хьокхамашкеи хадданза болх беш заводе цо яьккхача ханагеи хьежжа.

Долче, завода коллективе укх шера дIаболалургба болхлойн гIулакхерча наьхеи алапи лакхдара парте белгалъяь планаш вахаре кхоачашъе. Укхаза белгалдаккха деза, болхлочунгара даьнна директорага кхаччалца завода ерригача коллективо къахьегарга хьежжа алапи лакхлургдолга. ДоккхагIа ме хул сийленагIа да вай декхараш. Шеко яц кердача пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда директивай проекта тIа машиностроене даькъе белгалдаьча декхарашца тха барттайнеи унахцIенеи коллектив толамца лоархIаергхиларах.

В. ШЕЙКИН.

«Красный молот» завода парткома секретарь.

Кердача толамашка

КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумий решенеша тха совхоза къахьегамхой хьинар совдаьккхар, берригача коммунистий дог ураоттадир. Кхы а чIоагIагIа къахьег цар хIанз.

Цу Пленумий решенеш кхоачашъеш чIоаггIа къахьийгар 1965 шера Ассински сомийи баьца даарийи совхоза коммунисташа.

Валови лаьрхIа 12164 тонн баьца даараши 2100 тонн сомаши чубера. Царех паччахьалкхенга дехкар 12058 тонн е 104 процент баьца даараши 2050 тонн е 120 процент сомаши. 836,4 эзар сом пайда баьб. ХIаьта къахьегама овсарле 5 процент лакхъяьй.

Юртбоахама продукташ яхареи уж паччахьалкхенга йохкареи планаш кхоачашъеча Iалаьмате боккха лоархIам бола гIулакх даьд тха коммунисташа. Масала, хьаэцаргья вай Лафазан керте латта бригада. ДIадахача шера 33 гектарах хIаране тIара 323 центнер помидораш яьхар цу бригадо. 2 гектарах хIаране тIара 259 центнер сьмарсаьхк баькхар, хIаьта планах лаьрхIар 209 центнер мара бацар.

Нов. Лафазан Л. Е. болх вIаштIехьбаккха гIерташ, ший болх безаш, низ производствана кхо ца беш саг я. ХIанз бIаьсти культураш дIае лаьтта кийчдеш, ги дIаде парникови боахам кийчбеш, баьца дaарий рассада хьалкхее кийчлуш я из.

ХIара гектара тIа 300 килограмм суперфосфат, 150 килограмм калийни тух, 120 килограмм аммиачни селитр хургйолаш кхоачам хиллал 54 гектара тIа минеральни удобренеш яхкай цун бригадо.

ЦIенхаштта терко ю бригада коллективо лаьтта тIоадал чулоацаргйолаш хий диллара а. Ерригача ший участка тIа хий дилла чакхдоаккхаш я из хIанз.

Коммунист Л. Е. Лафазан дика производственник хинна ца Iеш, дика общественница а я. Совхозе кхалнаьха совета председатель я из, болхлой комитета член, дика агитатор я.

1966 шера 34 гектарах хIаране тIара 270 центнер помидораш, 16 гектарах хIаране тIара 260 центнер кабуц яккха декхар тIанийцад бригадо. Уж хул планах йоагIачул дикка дукхагIа. Шеко яц Лафазана бригада коллективо уж декхараш кхоачашдергхиларах.

Болх дика беш я сомий беша бригада а. ДIадахача шера 22 гектарах хIаране тIара 130 центнер гIамгIаш, 10 гектарах хIаране тIара 40 центнер боалаш чубера цо. Уж хул планах боагIаш хиннарел дикка дукхагIа.

Бригадо болх дика бар бахьан долаш 1965 шера паччахьалкхенга соми комараши йохкара план толамца кхоачашйир совхозо.

Тищенко Яков Михайлович керте латтача цу бригадо укх шера а доккхий декхараш тIанийцад. 22 гектарах хIаране тIара 20 центнер Iажаш, 21 гектарах — 110 центнер гIамгIаш, 12 гектарах — 200 центнер хьачаш, 10 гектарах — 30 центнер боалаш, 11 гектарах хIаране тIара 54 центнер айваш яха лерхI цу коллективо.

Партийни комитето цIенхаштта теркам тIабохийт бIаьстан балхашта техника кийчъяра. Совхоза еррига а 30 трактори цунцара инвентари тоаяь яьннай.

Уж тоаеча боккха лоархIам болаш хIама даьд коммунисташа: совхоза керттерча механика А. Г. Болотова, мастерске заведующе Ю. В. Баршина, тракторни бригада бригадира Е. М. Зимарина, тракториста Т. Н. Панютина, кхычар.

Масала, хьаэцаргва вай царех тракторист вола Тимофей Николаевич Панютин. ДIадахача шера план 1033 гектар йолча метта 1578 гектар кIаьда оахам дир цо, ший дийнахьара норма 130—150 процент кхоачашъеш чакхваьлар. Ший болх дика баь ца Iеш цо къонача механизатораща доккха новкъостал ду балха говзал Iомаяра, ший балха опыт дIайоьийт. Коммунистически къахьегама ударник а цеховой парторганизаце бюро член а ва Панютин.

Укх шера доккхий декхараш тIанийцад тха совхозо. Валовой лаьрхIа 15000 тонн баьца даараши 2000 тонн соми чуба а 12000 тонн баьца даараши 1800 тонн соми паччахьалкхенга бохка а лерхI совхоза коллективо.

Уж декхараш толамца кхоачашдара совхоза партийни организаце хьалхлеица чIоагIа къахьег болхлоша, даггара кийчо ю бIаьсти дергдолча балхашта.

Кхоачамхиллал кхашка ехка яьннай минеральни удобренеш, е февраль бутт чакхбалалехьа лаьтта тIаьда хургдолаш хий дуллаш ду балхаш чакхдаргда, вешта аьлча совхоза дерригача лаьтта хий дилла даргда.

Боккха ба совхоза парникови боахам. 1200 рама я укхаза. Дукха болх ба укхаза беш латтар. Рассадана лаьрхIа ги дIаде доладеннад.

Шеко яц кердача пятилетка хьалхара шу — 1966 шу тха совхова барт тайнача коллективо толамца чакхдоаккхаргхиларах.

А. МАКАРЬЕВ,

совхоза парторганизаце секретарь.

ТОАБЕ БЕЗА БОЛХ

Дог гIоздаьнна тIанийцар Наьсарен района кагирхоша КПСС XXIII-ча съезда Директивай проект. Из кIоаргга Iомаеш а шоаш тIанийца декхараш ханал хьалха кхоачашде лерхIаш а ба уж. Района партийни организаце чIоагIа теркам тIабахийта лелабу кхувш йоагIача тIехьенна идейни кхетам балара болх. Кагирхошта еш йола влияни комсомолага гIолла лоаттаю партийни организацеша. Револю-це турпалерча традицей, хьинар ца ходеш къахьегаш боахкача болхлой, колхозхой интеллигенце къахьегама хьокхамий, марксизма-ленинизма сий долча идеяй ларда тIа къонача тIехьенна кхетам балар — из да комсомола лоархIаме декхар. Советски халкъо деэдир ший Эскара ди. Дукха сакъердаме вIашагIкхетараш, выступленеш хилар цу деношка. Кагирхошта хьалхашка къамаьлаш дир граждански а Сийлахь-йоккхача Даьхен а тIемашка дакъа лаьцачар, Советски Эскара мугIарашка гIулакх дераша.

Гулбеннараша чIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лаьцача Б. М. Цароева, Советски Эскаре гIулакх деш, хIанз отпуске волча воккхагIволча лейтенанта Г. Килоева, иштта кхычар а дийцарашка. Цу вIашагIкхетараша доккха новкъостал лу кагирхошта шоай Даьхе, халкъ деза Iомабала.

Района дукхагIйолча клубашка болх бе йолаеннай художественни самодеятельноста кружокаш, агитбригадаш, болх бе доладеннад дукхача хана дена болх ца беш хинна Наьсарен халкъа театр. Дукха ха йоаццаш театро оттаьй гIалгIай писатела Базоркин Идриса язъяь «Тамара» яха пьеса. Из спектакль оттаьй района массайолча юртарча клубашка. Укх деношка из спектакль оттае йода театра коллектив Къилбаседа-ХIирий АССР Пригородни районе. Хьинаре дакъа лоац театра балхаца гIалгIай кхалнаха, мехкараша. Масала, массехк шера лоаз халкъа театре районни библиотека болхло З. Долакова, М. Газдиева, М. Атыгова, Р. Мержоева, иштта кхыбараш.

ЧIоагIа теркам тIабахийта лелабу КПСС райкомо кагирхоша лерттIа салоIаргдола хьалаш вIаштIехьдахара болх, царга общества пайданерча къахьегама юкъе дакъа лацийта гIерт. 2100 зIамига саги йоIи да районе производстве къахьегаш. Дика барт тайна болх беш я района 18 комсомольско - кагирхой звенош. Шоашка доагIа дакъа лаьцар цар паччахьалкхен план кхоачашъеча а планал совгIа Даьхен амбарашка ялат чутоссача а. 6 эзар гектар лаьтанна гIулакх деш ба уж. Къаьстта дикача къахьегамца белгалъяьнна я О. Мальсагова, В. Лукьянова кулгалду комсомольско-кагирхой бригадаш.

Дицлуш бац района кагирхой шоай идейно - политически а юкъара образовательни а боарам лакхбара гIулакх. Дешара масса а формашка чуэзав 1900 саг. Дика кийчбенна, даьча хаттара нийса жоп луш хул къона ладувгIараш. Говзача пропагандисташа ин. Долгова, Сампиева, Черныха сакъердам болаш, моттигерча промышленноста предприятей, совхозий вахарцара масалаш а кхувлаш чакхйоах занятеш.

Цхьабакъда, ала деза, районе хIанз а дукха кхоачамбоацараш хилар. ХIанз а нийслу кхе лаганза бола кагийнах харцахьа лелаш, амораьни гIулакхаш леладеш йола моттигаш. ХIанз а дукха да кхоачашде дезараш. Къаьстта мела латт кагирхошта коммунистически кхетам балара дош. Из гучадоал комсомола мугIарашка кагирхой хьа мишта нийбу хьежача. Цхьаккха а саг хьанйцавац комсомола мугIарашка АТХ, хIамаш тегача фабрика филиале, мельзавода, иштта цхьайолча кхыча комсомольски организацешка. Комсомола мугIараш шер ца даларах цар комсомольски организацейл совгIа бехже я ВЛКСМ райком а. Цу комсомольски организацеша вIалла а дакъа лацац предприяте, боахама вахаре, цIаккха а собрани яьц цар. КIезига терко ю ВЛКСМ райкомо болхлоех, колхозхоех дикагIбараш шоай мугIарашка хьаэцара — соахка комсомоле хьанийцараштa юкъе 30 процент мара бацар уж.

Ца аьлча валац района «комсомольски прожекторах» а. Геттара мела къовсам лоаттабу цо къахьегама дисциплина, общественни порядок телхаерашца. Доацаш санна дIадаьннад «Крокодил» яха районни сатирически газет а.

Комсомола райкоме а юкхьанцарча комсомольски организацешка а цIенхаштта йола кхоачамбоацараш хилара керттера бахьан да юкхьанцарча партийни организацеша боккъонца комсомола кулгал ца дар, цар болх кIоаргга ца бувцар. Уж кхоачамбоацараш сихха дIа а даьха тоабе беза комсомоло ший болх. ХIаьта цу даькъе царна новкъостал де деза партийни организацеша.

А. ТУТАЕВ,

КПСС Наьсарен района секретарь.

СОГРА. (Архангельски область). Дунен халкъашта юкъерча сатийна Маьлха шера программах Согра (Архангельски область) — Кергелен (Индийски океан) яхача магнитно низа линe тIа цхьанара эксперимент чакхйоаккхаш ба советскии французскии Iилмахой. Шоайла хоттам болча лаьттан шин точка тIа геофизически явленей шоайла вIаши юкъерча чоалханерча буввамий дух тIа бувлаш ба уж.

Дукха ха йоаццаш хьежабар цу эксперимента пхьайолча итогашка. Согреи Кергеленеи чакхдаьхача балхех юкхьанца гучадоахаденнараштa раьза хинна ба Iилмахой. Французскии советскии аппаратура хьахьекхад шийх йоккхий дикалаш йоахкаш хилар. Францеи СССР-и Iилмахошта юкъерча доттагIалах дика беркат дувл.

Сурта тIа: итташ йола чоалханера Iилма проблемаш хьахул Согрера эксперимент чакхйоахаш. СССР Iилмай Академе Лаьттан физика института советски экспедице начальника Игорь Абрамовичеи (юкъервар) французски Iилмахошеи, айхха вIаший буввам а болаш, къестаю уж.

С. Манстермана сурт.
ТАСС фотохроника.

ПРОИЗВОДСТВО ДЕГIАКХУВЛАШ

Дерригача советски халкъаца цхьана материально - техническ и база хьаяреи кердача общества саг хьалкхеварен даькъера КПСС XXII-ча съезда решенеш толаме кхоачашъяра юкъе шийгара доагIаш дола дакъа лаьцан швейно-трикотажни объединене коллективо а.

ХIара шера тхоай нийслуш дола кхоачамбоацараш дIа а доахаш, хьалхагIеи хIаназ керттера уйла тIаерзаьй оаха технологи эргаяьккха тоаяра, процессашта механизаци яра, къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара, продукце дикал лакхъяра, тхоай кадрай технически экономически боарам лакхбара.

ХIанз ерригача цехашкеи филиалашкеи шерра социалистически яхь лаьржай Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда даха доагтIача тайпара накъа дахар духьа. Боахама кулгалхоша, партийни общественнии организацеша баьча организаторскии политически балхах дика пайда баьлар.

Семилетка план ханал 3,5 бутт хьалха кхоачашъяьй объединене коллективо. 1965 шера план 19 декабре кхоачашйир. Коллективо съездагара съездага йоагIача юкъе дегIаахара темп хIара шера юкъера лаьрхIача 4 процент а йолаш кхоачашъяьй план шерра-шера. Иштта кхоачашду кхыдола хьокхамаш а.

Даим ассортимент шеръеши моделаш совйоахаши деш да из долла хIама, хIана аьлча вай потребитела гардероба чу хила деза массе тайпа баракъа.

Укх тIеххьарча шерашка (1961—1965 шш.) швейни промышленносте боккха болх баьб тийга хIамаш кийчъяра технологически методаш эргайоахаш тоаярай производственни процессий дикагIа йола формаш лахараи. Юкъейоалаьй Iалаьмате дукха керда машинаши технологически оборудоване кхыдола тайпаши. Цхьабакъда, тхо, швейникаш, хIанз а дикка тIехьадус халкъа боахама керттерча доакъоел — механизаци яра берригача боарама санна, иштта машинни парка дикалга диллача а. ХIамаш тегача хана кулгашца деча балхашта кхоача дакъа юкъера лаьрхIача хIанз а шовзткъе итт процент да.

Цхьабакъда, шерагара шерага механизации ахавтоматизации еш я дуккха технически операцеши алементаши. Масала, диъ шу хьалхагIа костюма пхьош тIадогIаш хилча хьалхагIа кулгаца шенг тоха ээаш хулар. 1963 шера денз юкъеенай пхьош тIадогIаш йола 202 класса машина. Из бахьан долаш цу балха къахьегама овсарле 4-зза лакхъелар.

ХIанз шерра юкъейоахаш я кочамашта оагIонца овнаш деча хана цхьан пхьеша цхьатарра ши мугI хьош йола 252 классера машинаш. Уж машинаш юкъеяьлча денз цхьа мугI хьош йола машинаш йолча ханарчул шозза дукхагIа лакхъеннай къахьегама овсарле.

Барзкъаш тегача лоадам боаца болх лоархIаш дар кхалнаьха кочамий дух чудерзадар. 1961 шера денз тха цехашка кулгашца деш хинна балхаш деш йола 85 классера 10 машин юкъейоалаярах кхыча балхаш тIа вахийта йиш йолаш мукъавалийтар 40 саг, шера экономически эффект 31 эзар совгIа сом а йолаш.

Е хьаэцаргда вай кхы масал. Кийчъяьча хIамашта Iовхкаш йола ярлыкаш массаза а кулгаца яайора. 1962 шера денз юкъеяьхар товарни маркировкаш кепа етта станокаш. Уж станокаш юкъейоалаяр бахьан долаш болхлой 7 саг е нийсса ахаш кIезигбелар, маркировка тIера куц тоаделар.

Эггара эсалагIа механизаци яь я тха барзкъаш кийчду-хьадоаха цехаш. Царна механизаци яра боарам хIанз а 30—40 процент мара бац. ХIанз рационализаторий ин. Д. Самойлова, Н. Фикулина, Н. Невхаева низаща кIадаш механически дуста а дусташ, автоматически белгалонаш а о метраш а лоархI. Из цхьан хана кийч а яь, юкъейоалаяьй цхьан ханна ши операци кхоачашъеш йола станок: кIада дIоахаллеи шораллеи боккъонца меллад хьожаш дуста а дусташ, хьадеча хана хинна сакхат доаллий хьожаш разбраковка яр.

Машинни парка тIакхийттай ахвтоматически петлеши чопилгаш догIеи машинаш. 1964 шера кисай миIингаш чIоагIъю пхи машин оттаяьй. ХьалхагIа кулг-кара дора уж балхаш. Из техника юкъейоалаяр бахьан долаш уж балхаш дечара къахьегама овсарле пхезза лакхъелар, тоаденнад петлешта эIи йоалатеи кисай миIингаш чIоагIъелгеи.

Пайда эцанза дола кхоачамаш кхы а дар хIамаш тегача фабрикашка. Уж эггара хьалха фабрикашта специализаци ярца дувзаденна да, хIана аьлча потребитела эшшаш йолча ассортимента заказ ду мах беча организацеша. Торговлега диллача цкъарчоа из нийса да. Цхьабакъда, экономикага диллача эффективни гIулакх дац из.

Фабрикай ассортимент шера хиларах цхьан изделех йола дуккха моделаш юкъейоалае вIаштIехьдалац. ЧIоагIа новкъарле ю къахьегама овсарле лакхъяра. Цхьа тайпа хьае йолаенна цехаши участкаши кхы тайпа хIамаш хьае йолаергйолаш ца хийцача ца йоалаш хул. Практико боккъонца дог тешадеш хьахьекхад, дукхаза цу тайпара хувцарах оборудовани кхыча лар тIа йоаккхаш дукха мах бодаши арахецача продукце дикал эшаеши хилар.

1966 шера денз объединене ассортимент 100-гара 50-га кхаччалца кIезигъеннай, цхьадолча даькъе специализаци яьй цехаштеи филиалаштеи, хIаьта лаьрхIар цхьа тайпа хIамаш арахецаргйолаш агрегаташта специализаци елга.

Наха мел эш тийга хIамаш Iалаш а еш, ассортимент шер а еш, XXII-ча съездал тIехьагIарча шерашка боккха болх баьб объединене предприятеш хьалъеши эргайоахаши. ХьалхагIа № 1 йола хIамаш тега фабрика хиннача хьалъяьй 410 саг болх беш а волаш йола керда производственни корпус. ЙоккхагIа йолча предприяте территоре тIа хьалъяьй 980 квадратни метр чухьа моттиг йола шозза вIаштIаръяь адани. Цу моттига тIа дIатаръеннай кийчон, баракъаш доаха, экспериментальни цехаш, 300 саг чухоша клуб. Цу территоре тIа хьалъяьй тика, столови. 32 дезала дика кийчъяь квартираш еннай цу тайпара, эггара тIехьагIа а араяьннача техникацеи эстетико маяххареи кийчъеш йолча сийрдачеи паргIатачеи цехашка болх беш ба тха берригa болхлой.

Мехка халкъа боахам дегIакхувлара пхе шера планах йола КПСС XXIII-ча съезда Директивай проекта тIара цифраш ювцаш бола Нохч-ГIалгIайчен швейникаш производства темпаш совйоахаш, предприятей чухьара кхоачамаш лехаш, КПСС XXIII-ча съезда баха боагтIача тайпара накъа баха кийчлуш ба. Пятилетка хьалхарча шера юкхьанцарча шин бетта план 105 процент кхоачаш а яь, соахкарчул 13 процент дукхагIа продукци еннай. Арахецача продукцега дIабода мах 0,3 кепиг лохбаьб.

Цхьацца лоархIаш пхе шера хьаергйола хIамаш 2500 эзар хургья, вешта аьлча 11,3 процент дукхагIа. Уж дукхагIа хьаергья къахьегама овсарле лакхъяра чотах. Объединенега хIанзле а хьакхаьчай хIанз болх беш йолча 22 классерчарца нийсйича балха овсарле 40 процент дукхагIа йола 97 классера 32 универсальни машина.

Баракъаш кийчдеча-хьадоахача производствана а хIамаш тегаш кулг-кара деча цхьадолча халача балхашта а механизаци яра тIаберзабаь никъ лаьцаб объединене ше кердача пятилетка шерашка. Цул совгIа, керттерча предприяте территоре тIа 1440 квадратни метр йола шозза вIаштIаръяь производственни корпус хьалъе а къаьнарча здaней гIовнаш тIа шоллагIа этажаш йотта а лаьрхIад. Укх шерре а реконструкци ергйолаш я №№ 4, 6 йолча хIамаш тегача цехаштеи № 1 йолча филиалаи. Культурно-бытовойи чуIеча цIенойи гIишлоний даькъе лаьрхIад: 140 моттиг йола берий беш хьалъе а 52 квартира йола чуIе цIенош хьалде а.

Ший хьинар ца ходеш къахьегарца Нохч-ГIалгIай АССР швейни объединене коллективо шийгара доаггIаш дола дакъа лоацаргда керда пятилетка кхоачашъечеи материально-технически база хьалъечеи.

И. ЦЫГАНКОВ,

Грозненски швейни объединене керттера экономист.

ПРОПАГАНДИСТАША БОЛХ БУ

Iилма-атеистически кхетамашта пропаганда елга культпросветбалха юкъе халагIа йола участок я. ХIана аьлча, ды лелаберашца къаьст-къаьста хIаранеца болх бе беза. ХIаьта из дика кхеталеш ба тха Наурски района культура болхлой.

Библиотекаша а клубаша а цхьана бу из болх. Каст-каста хул тха клубашка цу темана хетаяь сайренаш, книжкаш, газеташ тIа араювла дьна духьалара материалаш ювца конференцеш. Хала да дынах тешаш бола нах клубе е библиотеке хьабоалабе, цудухьа уж баххача дIа а ухаш хIаранеца беседаш ю, картинашта обзораш еш хул культура болхлой. Иштта, дукха ха йоаццаш В. И. Ленина цIерахча чхьагIар доаккхача совхоза библиотека болхлою хилар цига яхача Магомадова йолча. Дуккха дар цун цунца дувца, дуккхачох дIа а кхетайир цо из.

...Дукха нах гулбеннабар укх деношка механизатор А. Джамалдинов вахача цIагIа. Укхаза яр «Ислами кхалсаги» яхача темах районни библиотека болхлоша кийчъяь сайре. «Ислам, из хьахилар, цунах бакъдар» — цох лаьца дар районни культура отдела заведующе Е. Саранцевас дига даь къамаьл. ШариIатеи Iадатеи юхедисача воча гIулакхех доала эуламаш дийцар берий беша болхлочо Л. Нырковас, Калинина цIерахча совхоза болхлочо М. Магомаевас, цу совхозе пхелагIча отделене бригадира С. Губаева, кхычар.

Сайре чакхйоаллаш района художественни самодеятельноста концерт оттадир.

В. МОРОЗОВА,

Наурски районни культура отдела инспектор.

КЕРДАДАР ТОХКАРАШ

Павел Яковлевич Капинос — Нохч-ГIалгIай АССР новаторий совета гIишлошъяра секце кулгалхо ва. Iилма-технически пропаганда ЦIагIа ше массаза воагIа моллагIа дале а шоашта уйла тIаоза керда хоамаш хул цунга. ХIаьта хIанз а «Грозпромстрой» «Грознефтехимстрой» яхача трестий новаторий группа толамех лаьца ше дувцаш цо тешаву пар вIаштIехьъяьккха Iоехка грунт тувса виброплита толашагIа хилар.

ГIишлошъярца вувзавенна волчоа ховш да, дIа-са ласта аьттув боацача готтача моттигашка Iоехка грунт тийса тоIае мел хала да. Массаза я яхар мо кулг кара бу из болх, дукха къа а хьегаш, ха а йоаеш. ХIаьта маэшша из тоIаелга массаза вIаштIехьа а далац. Виброплита новкъостал ду уж халонаш дIаяха. Цунга болх байт электрически низаца, лелае геттара атта а болхлочун къахьегам геттара аттача боаккхаш а я из, цо болхлочун къахьегама овсарле дуккха а дукхагIа лакхъю, грунт геттара дика тоIаю.

— Секце аргIанарча заседане, — аьлар Павел Яковлевича, — республика еррига гIишлош хьалъеча лелае могаергья тха виброплита.

ХIаьта мога 'а йир. ХIана из дуккхача гIишлоймонтажни управленешка юкъеяхьа тIанийцай. Из ювцаш я Нохч-ГIалгIайчен организацешка метгел, цул арахьа а дIа-са яхьийта лаьрхIа йола информационни листок.

Дукха сийлахьа гIулакхаш да нов. Капиноса кулгалдеча новаторий совета секце чота тIа. Цун хIара деннарча балха лард я йоккха йоаца СМУ-5 экспериментальни цех. Новатораша укхаза шоай а кхыча организацешкара ухача а чертежашка хьежжа механизмаш, устройстваш, приспособленеш кийчъю, хIаьта цул тIехьагIа гIишлошъеча майдашка тахка а тохк. Маэшшара вIаштIехьяьха яьлча уж шерра юкъехьолга могаду.

Цхьа шу совгIа хьалха секце членаш духхьашха гулбенна вIашагIкхийттача дийцар болх сенгара дIаболабергба яха дош. Цига пар лаьрхIар эггара хьалхагIа вай гIишлошъеча организацешка юкъедихьа кердадараш гуча а даьха, уж республика берригача гIишлошъерашка дIадовзийтилга.

Чуййнна болх бе болабелар. ЧIоагIа хьинаре болх беш бар новатораш Ю. Г. Круглов, Л. М. Мирзоян, Ю. И. Кофанов, В. И. Филипенко, Н. Е. Волынский. Цхьабакъда, дерригача гIулакхий лог хилар Павел Яковлевич Капиносах — «Грозпромстрой» яхача треста керттерча механиках, рационализации новаторствои дукхаезаеннача, денал долча, хьинаревча сагах. Из вар кердадараш хержаш къестадаран уж производстве юкъекхахьаран кулгалдер.

Белгалде дезаш да секцена юкхьанца денз укх тайпара дола бакъдар нийсденна хилар: цхьан треста рационализатораша вIаштIехьъяьха хьа а яь, производстве юкъейихьа дика аффективни машинаш, механизмаш, инструменташ вокх тресташка дIаяржац. Цу тайпарча хьале хилар, масала, «Грозпромстрой» яхача треста массехк шу хьалха кийчъяь ультразвуковой эмульсатор. Из тIехенаш хьаьнъяра, царна шпаклевка, грунтовка яра лаьрхIа йола дика эмульси кийчъю чоалхане йоаца аппарат я. Эмульсаторо безача маьхерча олифа 40 процент кходу. Цу тайпара йола агрегат лелаелга пайдане хилар харцдергдар малав?! Цхьабакъда, бакъдар ше бакъдолчча дус: Грозненски «Грозхимнефтестрой», «Чечингсельстрой» яхача трестий гIишлошъераша, шоашта гIишлошъерий-грозпромстроевций кердадар дика довзаашехь а, из дIадоаржадара деш цхьаккха а хIама дацар.

Республикански новаторий совета йиш яцар цу тайпарча гIулакхаца машар лелабе. Шинна а трестага ультразвуковой эмульсатор пайдане йолга къоастамболлаш дIа а довзийта, цул тIехьагIа из прогрессивни агрегат гIишлошъеча организацей кулгалхошка производстве юкъеяхьийта гIерташ тIагIертта къахьийгар новатораша. ХIаьта цунах беркат а даьлар: хIанз республика дуккхача гIишлош хьалъеча моттигашка бIаргаго йиш я ультразвуковой эмульсатор. Цо торо хулийт итташ тоннаш олифа, дуккха а эзараш сомаш ахча кходе.

Духхьала шийчох кхоачам а хинна Iе йиш яц. Цу наькъ тIа ца ялар духьа, гIишлошъерий секце хьинаре пайда ийбаьб мехка тайп-тайпарча районашкарча технически информацех, цигара хьалха латта опыт Iомаяьй. Нохч-ГIалгIай Iилма-технически пропаганда ЦIено новкъостал даьд новатораш йоккхийча промышленни предприятешка творчески командировке ухийтилга вIаштIехьдаккхара.

Латышски новаторий опыт Iомае гор. Риге вахавар нов. Капинос. Из дуккхача гIишлошъеча организацешка, экспериментальни цехашка, Латвийски ССР новаторий совете хиннав. Павел Яковлевича дика зийнай зIамигача механизаце средстваш, эшаш йола чертежаш йоахкийтаргйолаш договораш даьд. Нов. Капиноса творчески командировках хиннараш дийцар секце заседане. Цига соцам бир Ригера хьанийца дуккха а кердалонаш юкъеяхьа.

Пайда баьлар секце Iилма секретарь нов. Круглов Белоруссе вахарах а. Масала, Минске из дух тIа ваьлар детта уйш лехкара технологеи механизацеи лешашта. Миштад уж уй? Уж кийчлу синтетически материалех, цар овнаш дац. тIахьежача хоза да, ца талхаш чIоагIа да, хIаьта дукха рузкъа ахийта лезаш а дац. ХIана детта дехка уй (мишта хургда хар духьа) грозненски типографи хьалъеча дехкад.

Республикански новаторий совета гIишлошъерий секцега долла а хIама атта вIаштIехьдоаккхалу аьнна хета дагIац. Новатораштa дукха халонаш а нийслу, цар къестаданза дукха дешаш а да. Хьожаргда вай, масала, новаторий кердадараш производствана юкъекхахьара дешага. Духхьала дIаала дезаш да: каст-каста йоккхий духьаленаш нийслу уж юкъеяхьара, къаьстта а «Чечингсельстрой» яхача треста гIишлошъеча управленешка. Хьалхарча аргIанца цунна бехке ба новаторий совето могадераш де доагтIача тайпара теркал ца ду, цкъаза кулг а лостадийя уж дута треста кулгалхой шоаш.

ХIанззалца хьайолча хана дуккхача гIишлошъеча организацешка вIашагIъехкаяц хьалха латта опыт юкъеяхьара а дIайоаржаяра а хьакъехьа секце балха чIоагIале хила еза новаторий советаш. Къоастаданза да новаторий дог-уйла ураувттаяра гIулакхаш дара дош. Кхоачамбоацарех лархIа деза секце къестадераш дукха къахьега дезача балхашта механизаци яра дешаш мара ца хилар а.

Новаторашта хIара деннара новкъостал эш гIишлошъерий профсоюза обкомагара. Халахете а, из во дух тIа ювл новаторий совета балха, цунна новкъостал лоатталац цо.

...ГIишлошъерий секце членашца къамаьл хилар тха. Цар дIахо де дезаш дукха гIулакхаш да. Массе а хана кердадар леха уж хьинарера, кIаьд ца лу нах зийча тешалу уж шоай планаш кхоачаш ца еш Iенне а Iерг ца хиларах.

И. БЕЛЯЕВ,

Нохч-ГIалгIай Iилма-технически пропаганда ЦIен директор.

ХИЙ ДЕХКАЧА ЛАЬТТАШ ТІАРА—ДУКХАГІА ХЬУВКЪАМ

ДикагІа къахьийгача Шаьла района боахамаша толамца чакхдаьккхар дІадаха юртбоахама шу.

Ханнахьа хий дехкаш, агротехнико маяххара гІулакх даьча хий дехкача лаьтташ тІара лакхара хьувкъам чуийцар.

«Шалинский» яхача совхозе шоза хий диллачул тІехьагІа 200 гектарах хІаране тІара 30 центнер гурахьа дув кІа, 250—300 центнер шекара свекла чуера, дика хьийкъар кхыйола юртбоахама культураш а.

«Джалка» яхача совхоза управляющи нов. Джамаралиев Вахен агрономом нов. В. Баснакаеви волча цхьоалагІча отделене хиш дехкача лаьтташта доагІа гІулакх дир. Цу отделене 750 гектара тІа хий диллар. Цудухьа звеньевойша шекара свекла кхеераша нн. Муслиева Тамаре, Джунаидов Солтас, кхыбараша плах йоагІаш хинначул шозза-кхозза дукхагІа шекара свекла яьккхар шоаш гІулакх деча участкаш тІара. Цу отделенена юххе я нов. Исмаилов Халат управляющи вола йиълагІа отделени. ЙоаггІача тайпара йоакхо янзар укхаза хий дехкача лаьтташ тІа, вешта аьлча шекара свекланен хьажкІаштеи ханнахьа хий диллан-зар. Цудухьа кхыча боахамашкарчул толашагІа хьалаш дале а хьувкъам лоха хилар.

Хий доагІа Шалински канал Іодолалучча улл из отделени.

Иштта хьала тІа да нов. Л. Эльдаров управляющи волча кхоалагІча отделенера хий дехка лаьтташ а.

Района совхозашка вурийтта дождевальни машин я. Царех а бизза пайда эцац боахамаша. Цхьан сезонах ДДН-45 яхача машинаца хІаранах 25—30 гектара тоха йиш йолча цу ерриганенца 433 гектара тІа мара хий техадац. Нохарца даьхача харшашка гІолла дуллаш доадечул кІезигагІа доа а деш хий тоха йиш я цу дождевальни машинаца планировка ца яьча лаьтта.

«Джалка», «Автуринский» яхача совхозашка поливальщикий вІалла йоакхо яц, вешта аьлча хьамча кота гІирс лац, хий дехкача сезонах кхыча балхаш тІа хьежабу. ХІара Іай кхоачам хиллал уж кийчбой а даима поливальщикаш болаш нах бац цу боахамашка. Ерригача сезонах болх бергболаш участкаш дІакъоастаяьяц поливальщикашта.

Бакъда, укх шера соахка дийнна гІалаташ кхы ца нийсдалийтара хьинаре къахьег района боахамашка хІанзе а хургболча хьувкъама чІоагІа лард йоллара.

«Джалка», «Шалинский», «Автуринский» яхача совхозашка кхашкара оросительни сеть еррига цІенъяьй, хІаьта «Южный» яхача совхозе сангараш цІенъяь яла йоахк. Из лоархІамера болх бу Грозненски оросительни системай управлене. Сангараш цІенъеш халача хьалашка сменни нормаш тІеххоачаш а еш къахьег цу управлене трактористаша нн. В. Жукова, Н. Калина, Д. Бондара, кхыбараша.

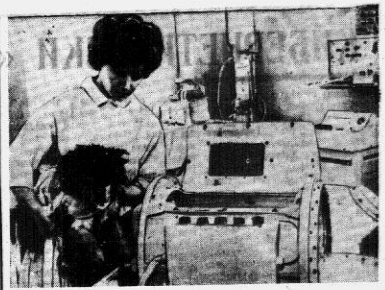
Дерригача боахамашка кийчбеш латт поливальщикаш. Из гІулакх дика кхоачашду нов. Б. Эльмурзаев гидротехник волча «Автуринский» яхача совхозе.

«Джалка» яхача совхозе укх шера 1977 гектара тІа тІоадал чулоацийташ хий дилла деза, хІанзле хий диллар 1035 гектар мара яц. ХІара дийнахьа 15—20 поливальщик хила веза укхаза хий дуллаш, хІаьта уж пхиъ мара хилац. «Автуринский» яхача совхозе, планах 445 гектара тІа дилла дезача 398 гектара тІа мара дилладац. «Шалинский» совхозе дика лел из гІулакх, планах 600 гектара тІа дилла дезача хІанзле 615 гектара хий диллад. Хий дуллача дика къахьег укхаза поливальщикаша нн. М. Амирсултанова, Х. Шамилева, Х. Мусхаджиева, кхыбараша.

Іалаьмате во лел хий диллара гІулакх «Южный» яхача совхозе. Планах 782 гектара тІа дилла дезача 374 гектара тІа мара хий дилладац. ХІанзалца сомий бешамаш дІайогІаш хилар бахьан долаш кхоачашъяьяц хий диллара план. Из болх кхоачашбаь баьнаб хІанз. Сангараш цІенъяь яьлча мел эша поливальщикаш дІа а оттабаь массанахьа хий дилла лерхІ совхозо.

Массанена махарра лоа доацаш Іа а да, йоачаш йоацаш гуйра а яр, пудухьа махулла лаьттанна тІоадал соцаергйолаш дукхагІа чугІоргдолаш хий диллара, долаш долчарна ремонт а еш доацача керда гидротехнически гІирсаш хьалде деза боахамаша.

М. ХАТУЕВ,
Шаьла оросительни участка инженер.

Биологически лаборатори — орбите (лаьрххІа йолча «Космос-110» яхача лаьттан спутнико чакхйоаккха медико-биологически эксперимент).

Контейнер чу эрг-эргача тайпара хила йиш я жІале. Цунна цІайийхай кабина чу дІа-са нийсдалара а Іилма тохкамаш деи кхача телеи эша датчикаши коммуникацеши дІахувттара а лаьрхІа йола костюм-корсет.

Сурта тІа: жІали контейнер чу хоадар.

ТАСС фотохроника.

РАССАДАШ ХУРГЬЯ

Шерагара шерага баьца даарий дика хьувкъам кхебу тха совхоза баьца дааращ леладераша. ХІаьта из хьувкъам дукхагІча даькъе парникови боахам нийса лелабарах тийша а ба.

ДІадахача шера парникашка 5 миллион 646 эзар рассада кхейир, из хул планал цхьа миллион совгІа. Дика рассада кхеяра йоккха опыт Іоаяьй парникаш лелаераша. ХІаьта укх кердача пятилетка хьалхарча шера лакха хьувкъам кхебара чІоагІа лард йоллар духьа цох бизза пайда эца а лерхІ цар.

ДІадахача шера декабре дІаболабир парникашка болх. Котлованаш юха аьхкар. ХьатІаэзар ширдаьнна кхо.

Укх шера дукхагІа долча даькъе дІайхача хица йІох а еш кхеергья парникашка рассадаш. Уж санна йола рамаш пхи эзар я совхозе. Биотопливана лаьрхІа ши эзар рама кийчъяьй. Рамаш йІохъяра Іалама дІайхача хих пайда эц. ХьатІаэзар цхьа эзар тонн керда кхо. Ховш да парникаш йІайха лоаттаяра доахана кхо боккхача пайдане хилар. Рассадаш кхеяра кхоачам хиллал йІовхал хургйолаш котлована лохе кхо дулл оаха. Бакъда, цхьа кхоачамбоацар-м доалл кхох. ДІайийнача хІаман зулам ду грибок йоалл цу тІа. Керда яша елла кІира кхона тІерча тІоанаца дІаэйича грибок хьатІаялац.

Котлована чу лохе дулла кхо 40 сантиметр сома тІоа болаш хул. ДІайоаржаю биотопливо лоралуш шоадаца ІотоІаю. Йистошкарчул чІоагІа ІотоІаю из юкъера. Из гІулакх доаггІача тайпара кхоачаш ца дойя, цхьа бутт балале юкъера Іочу а теІа бога хьисапе хургья парника тІера тІе.

Парникаш сихен ха юкъе ца йолийташи хьалийза еза йІовхал дІагІоргйоацаш.

ТІехнахьа 10—12 сантиметр сома лаьттан тІоа тасса беза. Кхо тоІадегрдоацаш лоралуш дулл парникови рама чу дулла лаьтта.

Парникови рамаш хьалъюзаш шоай балха чІоагІа безам тІабохийташ къахьег парникаш лелаераша Дадуева Марияс, Яхьяева Залпас, Ибрагимова Маккас, Салтуханова Совдата, Дабаева Маликас, кхыбараша.

Биотоплива лаьрхІача ши эзар рамах 1500 рамана ремонт яь яьккхай. Цу парникашка помидораш дІаюврґья.

Боккхача лоархІаме да рассадаш кхеяра баьца дааращ ха па йоаеш дІадер. «Номер один», «Слава» яха кабуц дІаер планах ткъоалагІча январе дІадоладе лерхІар. Из кхоачаш а дир. Диъ дийнахьа «Номер один» яха сорт 1300 рама чу, «Слава» яха сорт 200 рама чу дІайийра.

Кабуц дІайийначул тІехьагІа приманка тассанза яргъяц: фосфидонка теха кІаи рожи тосс. Грызунащцеи юртбоахама культураштa зуламерча медведка яхача са доахкача хІамаштеи духьал къовсам лоаттабара ду из.

Рассадала дика гІулакх де кхоабергболаш дІайийна кабуц ялх болхлочоа тІачІоагІъяьй. ХІара шин болхлочоа 600 рама дІакъоастаяьй.

Ялх шу да Байдаева Сацитаи, Тутаева Маржанеи, Яхьяева Билийтаи рассадаш кхею. Шоай балха бокъонца бола мастераш ба уж.

Агротехнико маяххара режим лоаттаеш дерригача дийнахьа рассадашка хьожаш хул уж. Бийсана царга хьож дежурни слесараш Саван Александр, Буринков Михаил. ЙоаггІаш йола температура лоаттаю цар парникашка. ДІайхача хих пайда эцарах парникашка эша йІовхал лоаттае торо хул цар. Винтиль хьайийлача турбашка хий дукхагІа хьачу а дайя температура айлу, хІаьта хий кІезигдича температура лохлу. Бийсана 10—12 градус, дийнахьа 14 градус йІовхал латт парникашка. Температура 14 градусал тІехъяьлча парникашта фо кхетийт, хІана аьлча рассенеш матар йолх сов йІохъелча. Фо ца кхетийташ парникаш латтийтача каст-каста лазараш хул растенешта. Хан-ханахьа фо деттадалийтарах тха парникови боахаме вІалла грибкови лазараш хилац.

Парникашка цахаддаш эшаш йола тІоадал лоаттаю. ТІера тІоадаль ца Іеш парника дерригача лаьттана тІоадал чуйолийташ хий тоха деза. Нагахьа санна хий чакх ца доалаш дусе кхо дага тарлу. Из чІоагІа кхераме да дІайийнача хІамашта. Цудухьа лаьтта дІа-хьа тессе хий чудиадий хьож болхлой.

БарайттлагІа март хьатІакхоачаш баьца дааращ кхедерашта бешамашка дІае рассадаш дІаяхьа езаш ба парникаш лелаераш. Пар из кхоачаш а дергда.

Укх шера парникашка планах 4,5 милион помидора рассада кхее лерхІ парникаш лелаераша.

Укх шерарча хьувкъама йоакхо яь ца Іеш хьатІадоагІача шера хьувкъама уйла ю цар хІанзе а.

Парникашта хьатІа а увваш кучкашка хьалдотт кхо. Гуйра хьатІакхоачаш ширдаьнна из парникий рамашка дулларгда, хьатІахулача шера хьувкъама лард йоллаш.

Парникашка ду деррига балхаш йоккха опыт йолча бригадира Болосухина Моисей Леонтьевича кулгалла ду.

Беррига низ тІабохийт парникови боахама барт тайнача коллектива дика рассадаш кхеяра. Цу хьакъе царна дика новкъостал ду цар агротехникаца айхха буваам лоаттабаро.

И. ХОМЕНКО,
№ 3 йолча сомий-баьца дарий совхоза гидротехник.

ДЕРРИГА А КХОАЧАШДУ

Эдиева ТІаус яц къаьстта доккхийча гІулакхашца белгалъяьнна саг, бакъда, наха чІоагІа тІера йолаш, массанахьа кхе гІерташ къахьегаш я из.

Бригаде массава санна ший комплектовщицай болх беш ягІаш къоасталургъяцар из кхычарна юкъера. Тика тІара № 4 йолча цехе тега маІача наьха коч нийца моттиг шоай нийсъеннаяле, халаш, цунах ТІауса кадай ши кулг кхийттилга. ВІаштта кхо дош хьа ала кхелехьа кхо чопилг дІабелле йоалл къона балхло, тІаккха тай а ярлык а цхьатарра бе доагІа цун — коч браковщицайга дІаяла кийча я.

— Са болх-м дукха чоалхане а бац, — йоах ТІауса, — хІаьта а дІаболланза цхьа чопилг нийсбелча а коч эцачун цкъаза дог эккхийташ хул, цул совгІа со ецаре шоашта коч тийгар малав а ца ховш бусаргбар нах, — ела а еле тІатох цо. ДІахо а бегаш беш оал: тха цехе мел тийга коч ираа долаш ювхаяра ловца баьккха йолга.

ТІаккха мала тешаргва ТІаус болх боккхача лоархІаме, бехктохкаме бац аьлча? Наьха дог хьоастаргдар, мел зІамига дале а шийй гІулакх цІенхаштташ дикен кхоачашдарал лоархІамегІа фу хила йиш я?

ХІаьта ТІауса'м из кхыча тайпара хила йиш я а [illegible] доахац. Грозненски консервни заводе болх беш цо яьккхача хана наха дика яйзар цун из оамал, дукха езаелар хьинар дола шийх бІубенна йола къона кхалсаг. Цудухьа хержар цар из массава раьза а хинна горсовета депутаталла. Харжархой дехке балазар шоай хьашташ кхоачашде ТІауса тІадилларах.

Ши шу хьалхагІа ера Эдиева швейно-трикотажни объединене балха. Іымерза тІайийцар из бригада коллективо, сиха Іомабир цо ший болх. Дукха ха ялалехьа ейгача промышленноста болхлой группкома членалла хержар ТІаус, хІаьта хІанз болх бе йолалуча экономика школа кулгалхо а я из.

Коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара, еррига коллектив санна, ТІаус яхье яьннача хана денз дукха Сийлен грамоташ, ахчан премеш тийннай Эдиевайна цун цІи массаза дикагІболча болхлошта юкъе йоаккх. Цудухьа кхалнаьха доккха цІей дездеш дог гІоздаьнна, елаенна я къона болхло.

М. ЗЯЗИКОВА.

ГІИШЛОШЪЕРИЙ ТОЛАМАШ

Барт тайне къахьегаш я «Гудермесский» яхача совхоза гІишлошъерий бригада. Ерохин Лука Андреевичагара дІайиккхача беррига кагирхой ба бригаде. 50 шерал тІех ваьннавале а кагирхошта ка лац цо а. Кадай, хІамах дика ка йоалаш ва Ерохин.

— Массадола хІама дика карагІдолаш мастер ва тха Лука Андреевич, — оал цунна чІоагІа раьза болча бригадира Абдумуслимов Шахмудина, мастера Нефедов Николая, прораба Атаев Заурбика, кхыбараша.

Ший гІулакх тешшаме чакхдоаккхаш хиларах совхоза еррагача коллектива а дукха веза балха йоккха опыт йола Ерохин Лука.

Цунгара хьокхам а эцаш къахьег бригада членаша.

Соахка гурахьа цхьан профсоюзни собране строительни цеха социалистически декхараш дийцар. КПСС XXIII съезд хьаелла ди хьатІакхоачаш шоллагІча отделене ши эзар боабашка лаьрхІа утятник, юртбоахама машинашта кхоале, бІаь Іатта лаьрхІа цхьоалагІча отделене юровник, механизаторашта чуІе цІа хьалде лаьрхІар гІишлошъераша.

ТІагІертта оасаре къахьийгар цар шоай дош кхоачашдара.

Шоай беркатерча балха итогаш ю хІанз гІишлошъераша.

Брагуны яхача юрта дІагІакхоачача, Сунжана юхе, искусственни Іама йисте 68 метр дІоахали 7,5 метр шоралли долаш хоза даь кирпишкий цІа хьалъоттадаьд гІишлошъераша. Инкубаторни станцера хьакхухьийта кІоригаш цу чу кхеергйолаш оборудовани а оттаяьй. Сийрдача, паргІатача помещене шинна а оагІорахьа пишкаш я. Чухь а арахьа а кІоригашта меладергдолаш хий диллад. КІоригаш кхеяра мел эша беррига кхоачам ба помещене.

— Планах дийтта эзар сом дІадахийта дезар тха, — яхаш дувц прораба З. Атаева, мастера Н. Нефедова, — цхьабакъда, оаха итт эзар сом мара дІадахийтанзар.

Биярсланов Шахардина тракторни бригада лаьрхІа кхоале а хьалъяь яьннай. Моттигерча Брагунски карьерера баьккхача моакхача кхерах хьалдеттад капитальни пенаш, тІера шиферца къайлай кхоале. МоллагІча хаоттамах ремонт е йиш хургйолча из санна йолча помещенега дукхача хана денз сатийсадар механизатораша.

Аьшка пхьоалеи, электросварочни цехи, запчасташ чуйола кладоваи я цу чу.

ГІишлошъераштa цу совгІатах чІоагІа баркал йоах механизатораша.

Механизатораштa чуІе хьалду цІа а хьалдаьдала доал хІанз.

Беррига низ тІебахийта ханал хьалха, пхийтталагІа март хьатІакхоачаш цхьоалагІча отделене бІаь Іатта лаьрхІа коровник хьалъяь эксплуатаце дІаяла лерхІ гІишлошъерий барт тайнача коллективо.

Юххьанца даьча лоархІамех уж йиъ объект хьалъеш 10—12 эзар сом кходаьд гІишлошъераша.

— КПСС XXIII съезда тха совгІат да из, — йоах «Гудермесский» яхача совхоза гІишлошъераша.

В. КАЛАШНИКОВ.

Хьинар айденна къахьег

ХІана хоза латтача ханах бизза пайда эцаш ба Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза механизатораш. Массехк ди да цар кхашкара балхаш дІадолалаь. Укх бІаьсти 3500 гектара тІа тайп-тайпара культураш дІае езаш ба уж. ХІанз царна хьалхашка латта дехкар да цу ерригача майда тІа лоацдача хана тІоадал дІакъовлар.

Из болх бе эггара хьалха волавелар совхозе № 1 йолча отделене хьажкІаш кхееча механизированни звено звеньевой Нантаев Шарпудин. Диъ дийнахьа ваьлар из ше хьажкІаш юврийолча 200 гектара тІа макха баькха.

— ХІанзчул тІехьагІа кхо-диъ ди даьлча кхы а боаккхаргба оаха цу кхай тІа макха, — йоах механизатора, — хІана аьлча Іан замалахьа доаца хилар бахьан долаш кІезига я укх бІаьсти лаьттанца тІоадал, из ханнахьа дІакъовла еза.

Укх шера Іа культураш хьувкъаяра аьттув болаш хиннадеце а соахкарчул дикагІа хьувкъае лерхІ хьажкІаш Нантаева звено членаша. Во бацар дІадахача шера цар баькха хьувкъам а. 200 гектарах хІаране тІара 38,6 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуера цар. Укх шера дика лард еллай звенос хьажкІаш хьувкъаяра. Гурахье аьхар лаьтта, еахама кІала тессар шишша центнер селитра, 0,8—1 центнер суперфосфат а тохаш тоадаь ширдаьнна кхо диллар, хІара гектара 8—10 тонн а кхоачийташ. ХьажкІаш дІаювча хана кхы а тоссаргъя суперфосфат, цхьан гектара тІа звенос еррига тасса лаьрхІар йиъ центнер минеральни удобренеш я, соахка хІара гектара тІа тессар цІъи ахи центнер мара ца хиннача.

Цул совгІа, соахка цхьа гІалат а далийтар звено членаша. ЙоаггІача бесса обработка янзар кхайна хьажкІаш дІаелехьа. Цхьатарра оасараш тІадоладенна доллашехьа а культиваци а ца еш дІайийра хьажкІаш. Цудухьа тІехьагІа хала хилар оасараш дІадаха. ХьажкІаш хьувкъаяра чІоагІа ІатгІъар из. ХІаьта из гІалат укх бІаьсти доалийтаргдац оаха, йоах Ш. Нантаева.

Иштта дика хьокхамаш доахаш ба лаьттацара тІоадал дІакъовлаш боахка совхоза цхьоалагІча отделене трактористаш Юнусов Абдул, Умаев Авалу, Тарамов Шарпудин, Осмаев Ваха, кхыбараш. Сменни нормаш 150—160 процент кхоачашъю царех хІаране. 65—75 гектара тІа дІакъовл тІоадал. ХІанзле а кхо эзар гаргга гектара тІа тІоадал дІакъайдай совхозе.

Хургболча хьувкъама йоакхо еш ба укх бІаьсти совхоза шоллагІча отделене шекара свекла кхеераш а. Бакъдар аьлча, уйла е езаш да а да цар гІулакх. Цхьадола гІалаташ дувлийтарах соахка геттара во хьийкъар отделене шекара свекла. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара чуена шекара свекла 130—140 центнер мара яцар. Мерза овлаш кхедара йоккха опыт йолаш болча звеньеводаша Алсудтанов Увайсен Сербиев Канкинеи дувц: «Соахка тха отделене шекара свекла во хьувкъар тхона из лелае ца хар бахьан долаш дацар. Соахка свекла дІайийна лаьтта гурахье а ца ахар бахьан долаш бІаьсти яьлча даь оахам лерттІа тоаде кхензар, кІезига тайсар минеральни удобренеш, хІаьта моттигера удобренеш хІара гектара 4—5 тонн а кхачийтанзар. Ханнахьа нийлхьянзар оаха шекара свекла. Из бахьан долаш юкъера лаьрхІача цхьан гектара тІара 130—140 центнер мара яланзар шекара свекла.

Укх бІаьсти цу тайпара кхоачамбоацараш ца хилийта лаьрхІад шоай балхаца шекара свекла лелаераша. Цар хІанзле а макхаш даьхад кхашка. 3—4 центнер минеральнии 8—10 тонн моттигереи удобренеш екхай хІара гектара тІа. Агротехнико дІа ма деххара дика гІулакх дергда свеклана дІахо йолача хана а. Цо торо хулийтаргья план 180 центнер йолча хІара гектара тІара 220—230 центнер мерза овлаш даха.

П. АМИРОВ,
тха собкор.

КАЗАХСКИ ССР. Чимкентски областа колхозаши совхозаши дуккха а кабола ялаташ дІаде йолаеннай. Укх шера 160 эзар гектар дІалоацаргья цар.

Механизатораштa юкъе яьржай лоацдача ханашкеи дикал лакха йолаши уж дІайийна яхара йола социалистически яхь. Хьалха даьнна долх Сарыагачски района боахамаш.

Сурташ тІа: Сарыагачски района Карл Маркса цІерахча совхозе бІаьстий дув ялат дІадувш боахк. Совхозе хьалхара моттиг дІа ца хецаш я тракториста Риф Кашанова ялаташ дІадув агрегат, из аьрдехьарча сурта тІа шоана гур ва.

А. Идрисова сурт.
ТАСС фотохроника.

САГИ ЭКОНОМИЧЕСКИ РЕФОРМЕИ

Укх шера — кердача пятилетка хьалхарча шера дена Советски мехка чакхъяккха йолаяьй КПСС ЦК соахкарча сентябрьски Пленумо кийчъяь а тІайийца а йола экономически реформа. 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегІакхувлара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директивай проекта тІа къаьстта уйла тІайохийт экономически реформана, боахама гІирсаш хьалдареи экономикана кулгалдареи методаш эргайоахаш тоаяра. Из-м кхетадеш а да. План толаме кхоачашъелга дуккхача хьале халкъа боахам дегІаккхувлара ерригача экономически рычагах шерреи дикагІеи пайда эцарах тийша да.

Кхыметтел Малхбузенера буржуазни экономисташ а бакъ ца дича балац хІанз СССР-е керда пятилетка кхоачашъярои экономически реформа чакхъяккхарои советски халкъа хьал-торо дІахо дикка лакхъергхилар.

Къахьегамхой вахара боарам лакхбелген экономически реформа чакхйоаккхилгеи шоайла вІашагІдала йиш йоацаш хІамаш да: хьалхардар — лерхІар, шолагІдар из лерхІар кхоачашдергдола средство. Экономически реформа-м я а ма йий халкъа вахар кхы а дикагІа тоадар духьа чакхйоаккхаш. Из бакъахьара йула кхоачашъе гІерташ да Коммунистически партеи Советски Правительствеи леладер.

Ховш мадарра, укх тІеххьарча шерашка СССР-е дукха хІама даьд бахача наьха хьал-торо лакхъяра. КІезигагІа дола алапеш лакхдаь, лакхъеннай юкъерча боарамах мах телаш болхлойи гІулакхерча наьхеи тарифни ставкаш а окладаш а, болхлойи гІулакхерча наьхеи тоъал доккхача даькъа тІера дІаяьхай е лохъяьй налогаш, колхозхошта пенееш оттадаьд, тІема инвалидаштеи кхоабар воацаш бисача дезалаштеи оттадаьча пенсей кІезигагІа дола боарамаш лакхдаьд, ворхІ сахьата а къахьегамхой цхьадолча тайпашта ялх сахьата а балха ди оттдаьд. Цунах алапи лох ца даларал совгІа, дуккхача моттигашка лакхденнад. Дуккхаза а маьхаш чухнахьа даьхад халкъо леладеча товараштa. Масала, духхьал соахка хІамай маьхаш чухнахьа лахарах шера лаьрхІача цхьа миллиарди ши бІаь миллиони сома гІойле хиннай бахача наха.

ДІадахача ворхІ шера наха чуховша дІаденнад дика кийчдаь еррига а дІадаьрхІача 556 миллион квадратни метр чуІе моттиг йола цІенош, вешта аьлча, цул хьалхагІа дІадахача шовзткъа шера хьалдаь хиннараш миссел хІана дац аьнна. Мехка бахача нахах дукха совгІа-эшашагІа боацаш нийсса ахаш хила мегаш болча нахага керда квартираш кхаьчай е шоай чуІе моттигаш тоаяьй укх тІеххьарча итт шера. ВорхІ шера 60 процент дукхагІа хиннад дехка халкъо леладу товараш.

Къахьегамхой хьал-торо лакхлулга духхьал производство дегІаахара темпаех, къаьстта а, къахьегама овсарле лакхъяларах тийша да. Бокъонца боахама ду доал тодара, предприятешта бокъонаш а лоІам а дукхагІа бадара, заводашеи фабрикашеи беча балхах юххера хьахулачоа берригача болхлой материальни безам мамогта совбаккхара тІаерзаяь я керда экономически реформа а. Из чакхъяккхаро йиш хулийтаргья кердача пятилетке советски наьха вахар дІахо дикка тоаде.

Эггара хьалха экономически реформо лерхІар фуд аьлча, из да, халкъа боахама планаш увттаелга промышленноста отраслеви принципах ду доал чІоагІдара ларда тІа эргадоахаш тоадар. Цу цхьан ханна дІадохийтар кІезигагІа а долаш общества дІадехараш кхоачашдар духьа хувцалургйолаш я къаьст-къаьстача доакъошта юкъера а доакъошта шоашта чухьара а пропорцеш соотношенеши. Общества дІадехаш дола из дале а е кхы дале а дола хІама моллагІа тайпара йолча къаьсттача продукташца кхочащдеъ йиш хургйолаш да. Масала, йоаго хІама эшаш хилча кхоачамбу кІораца, мехкдаьтташа, газаца, торфаца е дахчанца. Цхьабакъда, кхыча тайпарча йоагоча хІаманга бодачул дуккха а кІезигагІа мах бода газ йоагаеш хилча. Цудухьа доагора баланса эггара эффективнегІа йолча структуро пачхаьлкхенга йиш хулийт дуккха ахча кходе. Иззаморг ала мегаргдолаш да кІадаех а: естественни хьоасашта меттел ухийт дуккха а дарегІа дола искусственни дараш. Чухнахьа дувхаду трикотажни барзкъаш кийчдарга дІабода мах кхы мел долча кІадаех дечарга бодачул 25—30 процент лохагІа ба, хІаьта тІехнахьа дувхаду барзкъаш кийчдарга 45—50 процент лохагІа.

Долче, гІойле а йоалаш продукце цхьа тайпаш кхычарца, кхомегІа дарашца хувцара йола торонаш йолаш я-кх хІаьта. Из къахьегамхой вахара боарам лакхбар духьа производство шеръяра юхейиса ресурсаш оарцагІъяхара бола боккха аьттув ба. Духхьал производства дерригача кхоачамаш хьагучадахарам парех биззагІа пайда эцарах тІаерзаяь а я экономически реформа.

Халкъа хьал-торон кизга да Советски мехка шерагара шерага лакхлуш йола къаман доход. 1965 шера 6 процент мара дукхагІа ца хинна из укх шера 6,4 процент дукхагІа хургья. ХІаьта халкъа потреблене гІоргдола цун дакъа кхы а лакхагІа хургда — 6,8 процент. Юххера а чуІе цІенош хьалдара хьахецаш дола ахча а тІехьа лаьрхІача къаман дохада юкъера потреблене фонда дакъа дукха совгІаэшашагІа доацаш 80 процент доккхагІа хургда. Цул совгІа, царех хІара процента дуккха а дукхагІа чулоац материальни рузкъаш, цул хьалхагІа цІадахача моллагІча кхыча шерарчул.

Пхи шу бІарчча хьайицача СССР къаман доход 38—41 процент лакхлургья. Из оттадаьд КПСС XXIII-ча съезда Директивай проекта тІа.

Бахача наьха хІара сага сих лоархІаш хьатІайоагІа реальни доходаш пхе шера дукха совгІа-эшашагІа йоацаш 1,3-зза дукхагІа хилийта оттадаьд.

ХьалхагІа белгалдаьхача тайпара, экономически реформо лерхІ, цехеи бІарчча хьайицача ерригача предприятеи производственни гІулакхех юххера а хьахулчунцара болхлой материальни безам совбоаккхилга. Из вІаштІехьдоаккхаргда ставкаши окладаши централизованно лакхдара наькъаца даьккха ца Іеш, материальни стимулировании яра предприятешта хьатІабоагІача пайдан цхьан даькъах шерра пайда эцарца а. Цу пайданна тІера дІадехкача ахчах къаьстта фонд вІашагІйолл материальни поощрени яра. Предприяте болх дикагІа ме бу, пайда дукхагІа лургба цо, хІаьта долче, ахча дукхагІа доагІаргда материальни поощрене фонда чу, лакхагІа хургда къахьегамхой алапеш. Алапена юкъе премеша доаца дакъа тІа-тІа лакхагІа хургда.

Экономически реформо иштта лерхІ предприятеша шера баьча балха итогех шера цкъа болхлошта ахчанца совгІаташ телга а. Цу хана теркалду цу предприяте хІаране цахаддаш баьча балха стажа йоккхал, цо новкъостал ду кадраш балха тІара дукха хувца ца ялийтара.

Материальни поощрене фонд вІашагІйоллача ханна кхы а социально-культурни гІулакхийи чуІеча цІенойи фонд а вІашагІйолл предприятешка пайданна тІера дІадехкача ахчах. Цун йоккхал-зІамигал а иштта завода, фабрикана, гІишлонна хьатІабенача пайда боккхалга-зІамигалга хьежжа хургда. Из яле а е кхы яле а йолча производственни коллективо болх дикагІа ме бу, торонаш дикагІа хургья цун шийй болхлой быт, чуІе моттигаш тоаяра.

Эггара хьалхарчарца материальни стимулировани кердача система тІа яьннай Москвана юххерча Воскресенк яхача городера цементни завод. Предприяте болхлой хьал-торенна фу хургда цунах? Заводе шин шерагара кхаь шерага кхаччалца болх баьчоа кІиранна доагІача тарифни ставке е оклада боараме ахчан совгІат лургда, кхаь шерагара итт шерага кхаччалца болх баьчоа — шин кІиранна, итт шерал дукхагІа болх баьчоа — кхаь кІиранна доагІача алапе боараме. Кхойтта шу совгІа ха я кхестача пишкий машиниста Александр Сергеевич Чернышева заводе болх бу. ЛаьрхІад, цо бІаь сом совгІа ахчан совгІат эцаргхилар.

Заводо болх дикагІа ме буи пайда дукхагІа ме буи, дукхагІа хургда премешта тела ахчаши шера тела ахчан совгІаташи.

Цунца цхьана цементни заводе, вешта, кхы мел йолча предприятешка а санна, централизованни порядках лакхлургда керттера алапи а, эггара хьалхарча аргІанна кІезигагІа алапеш долаш болча болхлошта а лакхлуш.

Болхлойи гІулакхерча наьхеи алапеш мехка юкъера лаьрхІача 20 процентал кІезигагІа доацаш лакхагІа хургда кердача пятилетке. Цу цхьан ханна 40 процентал кІезигагІа доацаш лакхлургда къахьегамхошта общественни потреблене фондашкара тела ахчаши льготаши.

Кердача экономически реформо иштта совбоаккх продукце дикал тоаярцареи ассортимент шеръярцареи предприятей а цун берригача болхлой а безам. Керда продукци арахеца Іомаярах кхы тІа а мах тела оттабаьб.

ДикагІа хьегаргда советски наха. Бахача наьха хІара сага сих лоархІаш дуа дулхи дулха продукташи юкъера лаьрхІача 20—25 процент дукхагІа хургда, шуреи шурий продукташи — 15—18 процент, шекар — 25 процент хила мегаш, баьца дааращи харбазаш-пасташи — 35—40 процент, ганарий даьтташ — 40—46 процент, сомаши комсаши—45—50 процент, чкъаьреи чкъаьран продукташи—50—60 процент.

ЛоархІамегІарча принципех цаІ чакхъяккхара тІаерзаяь я экономически реформа: обществана гІойле йолаш дар гІойле йолаш хила деза хІара предприятена, хІара цун болхлочоа. Из реформа чакх дикагІа ме йоакх, дикагІа бахаргба Советски мехка нах.

Георгий САРКИСЯН,
экономически Іилмай кандидат.
(АПН).

КИБЕРНЕТИЧЕСКИ «СЕЗАМ»

Микрофона чу гIолла дIатела командаш кхоачашъеш йолча, баьццарча бесарча электронни богапхьидах хIанзлехьа а Грузе Iилмай Академе электроника, автоматика, телемеханика Института реликви хиннай. Из, бакъдар аьлча, дIахо а дикагIа вIаштIехьйоахаш тоаеш латт: цунна «дагадоагIараш» алсамдоах, керда профессеш лех. Цхьабакъда, ший юххьанцара декхар богапхьидо кхоачашдаьд: цо хьахьекхад оазагIа тела «дIахьалхашкахьа», тIехьашкахьа, «аьттехьа», «сихха», «лаьгIа», «юхасаца»... яха приказаш машинага теркалдулургдолга хьахьекхад цо.

ХIанз кхы а халагIа дола декхар кхоачашдеш боахк институте: кибернетикаш боахк машин шийца къамаьл дераш оазах бовза Iомаеш. Командаш кхоачашъялехьа хьалхагIа уж телар малав хар новкъа дац.

Доллача хIаманна вIаши тара вола ши саг ца хиларах тарра, дунен тIа корайоагIаргьяц цаI шоллагIчох йовзаргйоацаш вIаши тара йола наьха ши оаз. Институте вIаштIехьа а яьха хьаяьча экспериментальни установкашта къоастаюлу шоаш хьаьрий — инженера Александр Какауреидзеи физика Гурам Рамишвилеи оазаш. Царъяраш яйза а Iац — хьаштдолла шоашта хеза оаз тIехьагIа «дагайоагIаргйолаш» цу сахьате дIааъц цар.

...Машинашта къамаьлий сигналаш йовзара хьакъехьа дола тохкамаш деш латт Советски Союзе, США, Японе. Царна хьалхашка — боккъала а башха перспективаш я.

Кибернетически машина цу сахьате холургда эггара лоадам боацашагIа дола двигателий, станокий, тайптайпарча механизмай балха юкъера сакхатий таташ, хIаьта талхара бахьан малагIа да а ховргда.

Таташ шо-шоай тайпашка хьежжа къеста а деш, медикашка йиш хулийтаргья хьадда бокъонца лазара корта бовза. Чкъаьрий доахарашта тешщаме а чоалхане доацаш а ховргда локаторашца е эхолотаца техка гучадаьннар малагIча чкъаьрий Iул да.

Цхьа ха яьлча оазий дIоагIаш а хургда. Шоай даь оаз хезача мара хьа ца еллалуш хургья сейфаши квартирий наIараши. «Сезам, хьаеллале!» яхача ший къайле йолча дешах кибернетически установкашка боккъала а долаш дола хIама хулаш доагIа.

Инженераша, математикаша, физикаша деш латта тохкамаш йистедала гаьна да хIанз а. Цхьабакъда, таххане а дувца мегаргдолаш да гуржий Iилмахошка дуденнача цхьан гIулакхах: оазаш йовзалуча вычислительни машинашта лаьрхIа болча кулгалдара хьехамах — алгоритмах лаьца.

Из болх шин оагIора берзабаьбаьб институте. Тохкамаш дераша дIаболабалара керттера массехк дош херждар пхийтта — ткъо диктора. Къамаьл деш вар духхьала ший къаьстта оаз йолаш хилар эггара дикагIа холу оаза аланий цIи йоахаш. ДIаязду «идеал», «четыре», «вы», «шесть», «да», «я», яха дешаш, уж дикторех хIаране хьалха а доахаш. Цул тIехьагIа дуккха а частотно-оасилгий фильтраш йолча спектральни анализатора новкъостаца дешай сигналаш коадашка а яьхе, цар характеристика вычислительни машина чу йохийт.

ХIанзалехьа а ший диктораш «бовз» установкана, хIаьта хIанз «поролех» — дIаболалуча керттерча дешаехи уж дIаалара оамалахи шийца къамаьл деш бараш къестабе цунна атта а да.

Дикторий списка тIа ийслагIа номер йолаш ва со. Микрофона дIа тIа а гIойя, аз юха а хьалхадоах шиъ кIира хьалха айса машинага дIаволалуш дIаьнна керттера дешаш. Лампилгаш йовш-согалуш чакхъювл, цифраш чехка дIа-са увтт, тIаккха юххера а хьаотт са ийслагIа номер. Деррига а нийса кхетаду, гIалат наг-нагахьа мара дац.

...ХIама довзара шоллагIча метода лард я къамаьла сигнала хула цхьайола статистически башхалонаш къестаяр.

ХIанз машина бе-башха дац къоастамболлаш дIадувцараш моллагIа дешаш дале а, лоархIаме я уж дIадувцара кеп. Диктор «къамаьла ашарах» вовз машина: цо йицлургйоацаш дIаьц къамаьла тембр, темп, керттера оаз, акцент, диалект, айпаш, интонаци.

Эггара хьалхагIарчарех йолча цхьан установка осциллографагара, кинопленка такилга тIа оаз а санна, дIаязйора диктора йийшача хьаштдолчча текста осциллограмма. Гоамеи «нулевойи» такаш вIаштIехьдувлача моттигашта юкъера интервалаш цхьайола шоай башхалонаш йоахкаш хинна хиннай.

Вычислительни машино, ше йицлургйоацаш дIайийцарашка гIолла уж лайса чакхъяхара кепе, царех нонагIа вIаши тар-тара яраш шо-шоаш къеста а йийя, къаьст-къаьста йола группаш ю. ХIара интервальни группа йоккхалга хьежжа хьахул къамаьла юххера а характеристика. Из йолл хIама къоастадулуча машина чу. ХIанз, хьаштдолла дешаш — лаьрххIа къоастадаь дола дешаш хинна а ца Iеш — дIахезача, цунна цу сахьате хов уж хьан аьннад.

Деррига дукха лагIаш долаш йола диктор вовзара а виц ца валийтара а процесс хIанз цхьан аппарата чу — дукха ха йоаццаш институте вIаштIехьаьккха хьаяьча интервалий дискриминатор чу цхьана дIатаръяьй. ХIама довзара юкъара схема таьхан укх тайпара я: микрофона хьалхашкара диктор, дискриминатор, машин-довзашъяр.

...Лабораторе чакхйоаккхаш латтар аргIанна йола экспериментальни сеанс. Диктораша, микрофона дIатIа а ухаш, цхьан-шин минута къамаьлаш дора. Цул тIехьагIа машино, дуккхача оазашта юкъера шийна йовзараш къоаста а йийя бокъонца нийсса цIи йоаккхар царех хIаране.

Дикка хьакхаштал йоаллаш я из машина. ДискриминаторашагIа дикагIа вIаштIехьа а яьха, кхы а йиткъагIа йола оаза характеристикаш къестаяра хьисапаш корадаьчул тIехьагIа бIаьш болча наьха оазаш дагайоагIаш хургья машин.

Аркадий СИМОНЯН,
АПН корреспондент.

ЗОНАЛЬНИ ЖУРНАЛА АРГIАНАРА НОМЕР

Кепа а теха арахеца кийчъяьй «Центральни Iаьржа лаьтта долча областийи Къилбаседа Кавказеи юрта боахама производство» яхача хIара бетта арадувлача зональни журнала аргIанара номер. Фу дувц цун оагIонаш тIа Нохч-ГIалгIайчен гIулакхехи нахахи?

«Отраслеши къахьегама ресурсаши вIаши тардар» яхаш я колхозни производства актуальни проблемаш ювца юртбоахама Iилмай кандидата В. Поздняковеи экономиста А. Сосниевеи статья. Шелковской, Сунженски, Грозненски районий боахамаш масалашта а кхувлаш дерригача шера болхлой низах цхьан боараме пайда эца торо хулийташ боахамий доакъоши юртбоахама культураши кхетамца вIаши тардара опыт ювц цу тIа. Республика ерригача Iалама - экономически зонех маьхера рекомендацеш а тел.

«Города — хьалхагIа хьахула коартол» аьнна корта болаш арайоал цхьаькха статья.

Шортта хIана хилац тикашка хьалха хьадоала баьца дaараш? Города юхе дадача боахамашка хьалха хьайоалача коартола лакха хьувкъам кхебара фу де деза? Цу дерриганех лаьца цIенхаштара къамаьл ду статья тIа.

ЛаьрххIа йолча любителаопытника оагIон тIа я Старая Сунжа яхача юрта вахача комсаш кхееча Луникова материал. Дуккхача шерашка болх беш шийна зеденнарех цо хьахьокх фу дича дукхагIа йоахалургья хIара гаьн тIара комсаш.

Н. ПИТОЛИН,
журнала вокхагIа вола редактор.

МОЛДАВСКИ ССР. 30 шу хинна Iац Флорешски бархI шера дешара школа хьехархо Галина Ильинична Гончаренкова (сурта тIаръяр) пропагандисталла болх беш йола. Цо бойийта ха а ховш политически знаней чам болийт наха. Из дикагIча пропагандистех цаI махиллара, цун цIи районни сийлен Доска тIа язъяьй. ХIанз марксизма-ленинизма лардий школана кулгалдеш я Г. И. Гончаренкова.

Сурта тIа: Галина Ильинична Гончаренкова аргIанарча занятена кийчлуш я.

Н. Майорова сурт.
ТАСС фотохроника.

Кемеровски область. Новокузнецки металлоконструкцей заводе мехка дуккхача гIишлошта эша тайп - тайпара оарцаш, стойкаш, перекрытеш кийч а ю, вIашагI а ехк.

Завод — рентабельни предприяти я. Цун цехашка шерра баьржаб металли материалаши кхоме дIаахийтара бола къовсам.

Заводе къоастам а баь вIаштIехьъяьккхай соттаяьча профила методах изделеш яра йола технологи. Алхха цун чотах предприяте укх шера 160 тонн гаргга металли ворхI тонн электродаши кхоергья.

СУРТА ТIА: инженер - конструктор В. Мартынови (аьрдехьа) завода керттера конструктор Д. Брахамбаряни расчеташ къоастаеш боахк.

А. Кузярина сурт.
ТАСС фотохроника.

КАГИРХОШТА—ШЕРРА НИКЪ

Кагирхой балхаш тIа дIанийсбелга вIаштIехьдоаккхачеи чакхдоаккхачеи хана чIоагIа лоархIаме да, кагирхой моллагIча предприяте е гIишлоне лерхIаш йолча органаша хIара предприяте башхалоний, цигарча балхий терко яр а, из соцам практически кхоачашбе декхарийла болча боахама кулгалхошта кабинетера ара ца доалаш юкъера процент оттаяра наькъаца халонаш тIакхоачаргйолаш дола гIалаташ ца дар а.

ЩIаккха а ца яьча тайпара чIоагIа уйла е еза хIанз балха дIаэтта кагирхой технически дешара белггалара формаш Iомаеш хилара. Къайле мичий совнархозащ вIашагIъехкачул тIехьагIа хIаравар къаьст-къаьстаи дуккха цхьанеи Iомабара система дIаяьккха хилар, эшшаш дола ахча хьа ца хецаш соцадаь хилар. Дешара комбинаташка гIолла чакхбоахаш хиннача, цхьана болаш дешийтар духьа лаьцача наькъо дукхагIча хана йиш хилийтацар, специальносташ бе-бе, кIезига нах юкъебоагIаш, совгаьна хиларах, кхыча бахьанех 25 саг чувоагIаш йола группа вIашагIйолла.

Цу тайппара, предприятешка балха баха кагирхой боккхагIбарий терко йоацаш хиннабеце а, моллагIа безам тIабаха специальность Iомаяра дукха ха эшар, хIана аьлча теоретически кийчо а йоацаш, балха формаш практически хьахьувкхара дукха хIама Iомалургдолаш дацар. ЗIамига саг Iомавелга тIадийла хиннача новкъостех берригаш а бацар теоретически кхетам бала ховргдолаш.

Теоретически знанеш а практически навыкаш а Iомаелга гоадаро кагирхой дечох боахар, дог экхийтар балхахи хержача специальностахи, царга материальни стимулировани дIакхачацар, хIаьта цунах юххера а хьахулаш дар — балха тIерабувлар, балхара дIабаха безача кхачар. Балхара дIавоалаш волча зIамигача саго кхетадац е теркалдац кхыча предприяте балха вахача ший юха а долла хIама юххье деза дIадоладе дезаргхилар.

Кхыметтел технически училищаш йисте а яьха балха баьхкарашта а новкъостал эш йоккха опыт йолаш болча боккхагIчаргахьара, практически навыкаш кIезига йолаш хул, уж Iомаяра шерал кIезигагIа йоацаш ха эш, хIаьта, цул совгIа, хIаране къаьст-къаьста Iомае езаш а я.

Кагирхой балхаш тIа дIанийсбара гIулакха доккха дакъа кхоач кагирхой юххьанца деза кружокий балха, художественни самодеятельноста, общественни декхараш кхоачашдара, юкъеоза, балхара баьнначул тIехьагIа культурно салаIийта, экскурсеш, культпоходаш, кхыдола гIулакхаш чакхдаха дезаш йолча профсоюзни комсомольский организацешка.

Кхувш боагIарех лаьца КПСС ЦК-ас баь соцам кхоачашбараи законаша яхар дизза чакхдахараи предприятешка керда участкаш вIашагIйохканза яргъяц бахача наха эшараши цар дIадехараши кхоачашдара, цигарча балхаш тIа кагирхой дIанийсбе а кхийначул тIехьагIа промышленноста керттерча даькъа чу уж дIачубахийта а беза.

ХIаравар къаьст-къаьстаи дукха цхьана болаши болхлой Iомабара эшаш йола фондаш вIашагIйохка еза хIара предприяте. Предприятешка, технически дешара отделашка йоагI-йоагIача тайпара программаш оттае еза, шоай опыт дIателеи кагирхой Iомабеи ховргдолаш бола квалифицированни инженераш, техникаш, мастераш кийчбе беза, лерттIа хьалаш хилийта деза къахьегама хинна ца Iеш, вахаран дешараи а.

Къонача тIехьен массе оагIорахьара йоакхо яр, из коммунистически кхетамца хьалкхеяр вай сийлахьа декхар да.

М. ВОЛГИН,
нхерамзлен техника вола нефтемаслозавода директора заместитель.

Доазол дехьара

Американски агрессораша духьаларча къовсаме Вьетнама Демократически Республикана гIо а новкъостал а лоаттаду советски халкъо. Хайфон яхача порте ух Советски Союзера кхухьийта мухьаш.

СУРТА ТIА: Хайфонски портера «ЗИЛ-130» яха мухь кхухьа автомобилаш.

В. Будана сурт.
ТАСС фотохроника.

ГАНАЙ КЕРДАЧА IАЬДАЛИЙ РЕШЕНЕШ

ЛОНДОН, 7 март. (ТАСС). Наьха шоай радиопередатчикаш мехка лелаяйтаргйоацаш йийхкай Ганай кердача Iаьдалаша. Рейтера агентства корреспондента Аккрера баьча хоамах, гански Iаьдалаша хьаккхайкадаьд, миччa тайпара а из решени толхаяьча сага лира Iазап дергда, аьнна.

Цу цхьан ханна Аккре ховш хилар. Кваме Нкрума правительствана духьала заговор кийчъеча дакъа лоацаш хиларах хьалхагIа гански судо лаьца чуволлийта хинна малхбузенгермански журналист набахтара мукъавалийта кердача Iаьдалаша лаьрхIалга.

ЛАОСА ПАТРИОТАШ КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕШ БА

ХАНОЙ, 7 март. (ТАСС). Аттопе, Самнеа яхача провинцешка Лаоса аьттехьарча низий бIунашца февраль бетта лоаттабаьча тIем тIа Лаоса халкъа-кортамукъалеи низаша моастагIчун 500 гаргга салте тIема юкъера ваьккхав, хоам бу ВИА агентства, «Голос Патет-Лао» яхача радиос хьакхайкадаьчу тIа а дегIа. Иштта Iалаьмате дукха герз карадевад.

ТАСС-о ХАРЦДУ

Укх тIеххьарча деношка цхьадолча американски английски газеташеи телеграфни агентствашеи хоамаш арадоах Гане тIема переворот хулача хана улицашка хиннача довнашка дакъа лоацаш хиннаб яхаш бола советски специалисташ боабара хьакъехьа. Белгтала аьлча, Рейтера агентства яздора «кIезигагIа вале а цхьайтта эрсий специалист вийнав президента доктова Кваме Нкрума ханои эскара доакъошеи дов вIаяккадеча хана» яхаш.

ДIаккхайкаде аьнна ТАСС-а тIадиллад американски английски газеташеи телеграфни агентствашеи даь уж хоамаш кога бихьера даьнка керте даллалца цар шоацкара хьадагалийца хилар. Цар хьахьокх общественноста теркам империалистически державаша Африке вIашагIдехкача тийшача балхашта тIера дIатувлабе гIертача, из провокационни хабар арадаккха дагадехарий политически уйлаш цIена ца хилар.

ЧIОАГГIА УЙЛА ТIАЙОХИЙТ

ВАРШАВА. Польски къахьегамхоша чIоагIа уйла тIайохийт КПСС XXIII-ча съезда Директивай проекта.

«Жолнеж вольности» яхача газето белгалдоаккх хургйола съезд тахан дунен халкъанта юкъера лоархIам болаш хилар. Кремле тIайийцача решенеша влияни ергья СССР чухьарен арахьареи политика вIаштIехьяккхара, яхаш язду газето. Цудухьа советски общественноста уйла тIазза ца Iеш дунен общественноста а уйла иттал чIоагIа тIаоз съездо.

Ерригa советски экономика сихха дегIаккхувлара темпаш лаьгI ца ялийтара тIаерзаяь я хIанз ювцаш латта съезда Директиваш, язду «Экспресс вечерны» яхача газето. Планаш уттаяра, промышленносте, юрта боахаме къахьегамах мах телара даькъе эргалонащ а еш, Директиваш чакхъяхаро Советски Союза экономически низ дIахо чIоагI а бергба, советски халкъа хьалторо дIахо лакх а ергья, яхаш белгалдоах газето.

(ТАСС).

СОЦИАЛИЗМ ХЬАЛЪЕЧА ХЬИНАРЕ ДАКЪА ЛОАЦАРАШ

СОФИЯ. 20 шу хьалхагIа Халкъа кхалнаьха союза конгрессе ше къамаьл деш, Г. Димитрова яьхад. «Кхалнаха дакъа ца лоацаш хила йиш яц цхьаккха къаман юкъара доккха гIулакх». Уж дешаш нийса хилар вахаро бакъдаьд, денна бакъдеш а да. Халкъа Болгаре вахар чухь хIанз цхьаккха а моттиг яц болгарски кхалнаха къа ца хьегаш, социализм хьалъеча цар шоашкара доккха дакъа ца лоацаш.

Мехкара 800 эзар совгIа кхалсаг я лаьтташ леладеча, кооперативни боахамашка къахьегаш, 600 эзар гаргга — промышленни предприятешка. Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлахьа цIи лелаеш 29 болгарски къахьегамхо я, 18 эзар совгIчарна орденаши медалаши еннай.

Дуккха кхалнах ба белгалбаьнна боккхий политически общественни деятелаш болаш, университеташка хьехаш, сердалони унахцIено лорайреи органашта, Iилма-тохкама институташта кулгалдеш, шоай къахьегамца болгарски культураи искусстваи сийле йоахаш.

Iаьдала лакхехьарча органе — Халкъа собране—херждай 70 кхалсаг, эзараш — моттигерча халкъа советашкеи халкъа судашкеи, хIаьта Дай-мехка фронта комитеташкарча кхалнаьха эскар 1 миллиони 700 эзари совгIа саг ва.

Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха денна хетаяь дуккхача наьха собранеш хилар укх деношка Болгаре городашкеи юрташкеи. Кердача къахьегама толамашца белгалдаьккхар болгарски кхалнаха шоай цIей.

(ТАСС).

КВАМЕ НКРУМА РАДИО ЧУ ГIОЛЛА ДАЬ КЪАМАЬЛ

КОНАКРИ, 7 март. (ТАСС). Гана ший лоIаме я аьнна дIакхайкадаьча дийнахьа деиз нис шу дизарца дувзаденна 6 марта Конакре радио чу гIолла къамаьл дир тIема переворот а хинна президента поста тIара дIаваьккхача доктора Кваме Нкрума, гански халкъага кхайкарал а деш.

Дукха нах боабайта а халонаш ла а йийзар халкъа Гана ший лоIам тIа яккхара, цхьабакъда, зехьа яйнаяц уж халонаш, аьлар Нкрума. Боккхача лоархIаме хилар Гана машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи бахьан долаш лоаттабеча къовсаме, Африка паргIатои цхьоагIои бахьан долаш лоаттабеча къовсаме. Йоккхий коталонаш яьхай гански халкъо экономически социальни прогресса новкъа.

«Духхьал цу карагIдаьннача хIамашта дуxьалъерзаяь я укх тIеххьарча хана Гане хинна событеш». Нкрума ший дай-мехкахошка дIакхайкадир: «ХьалхагIа а санна шо сайна, партена, правительствана мутIахьа долга хов сона. Укх сел бехктокхамерча хана се шуга кхайкаш, аз тIахьех шо шоай деша шо чIоагIа хилара».

Нкрума белгалдаьккхар гански халкъа карагIдаьннараш дIадаха, хьадда цо хьалаьцача паькъа тIара из даккха гIортарах хIама хург ца хилар. Нкрума цIаькха а бакъдир кастта ше юха а Гане, Аккре, хургхилар.

АВСТРЕ ХИННА ХОРЖАМАШ

ВЕНА, 7 март. (ТАСС). Селхан Австре Къаман совете (парламенте) ханал хьалха хоржамаш дир. ХьалххагIе а лоархIамаш дича хьахиннараша яхачох, хоржамашка котало яьккхай Къаман совете 85 моттиг кхаьчача Австрийски халкъа парте. Социалистически партега 74 моттиг кхаьчай парламентера. Австре Къаман совете херждар 165 депутат.

Австре ханал хьалха парламентски хоржамаш дир 1965 шера гурахьа доал ду коалиционни партеш — Социалистически партии Австрийски халкъа партии — 1966 шера бюджета проектах долча деша барта ца а йохалуш мехка правительственни кризис оттарца дувзаденна.

Сире болх беш я советски специалистий группа. Цар сирийски болхлошта новкъостал ду Советски Союзо ухийта хIанзарча ханара техника Iомаяь караерзаяра.

СУРТА ТIА: токарь - инструктор А. Ф. Рюмини сирийски токарь Осип Богосяни.

Л. Медведко сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦУНАХ ИНЖЕНЕР ХУРГВА

Цхьан станока юхе гулвенна латт массехк къона болхло. Машина балхага хьежаш ба уж. Къаьстта чIоагIа зув тохкам беш латтача электросверлилка оатхал слесара Пугоев Хьусена Махьмада. Тамаш а яц! Дукха къахьийга цо хьаяьча оатхала дикалга хьожаш ба гулбеннараш.

Пугоев Махьмада хьалхара еш яц цу тайпара оатхал, хIаьта а сатийна хилац из ший балха мах беча хана. ЧIоагIа безам ба цун сакхат доацаш, тIехдика мара продукци ара ца хеца; ший завода сий лакха лоаттадар духьа хьинар ца кходеш къахьегаш хьавоагIа из. Цунна тешал ду Пугоевна тийннача дуккхача Сийлен грамоташеи, совгIаташеи.

Кушмурун яхача станце паровозни депо балха волча хана а массанена дIавайзар Махьмад—лакха говзал йола, ший болх дукха безаш вола слесарь. Хадданза бархI шера къахьийгар Махьмада депо. Укхаза цунна хьожайир массехк Сийлен грамота, «Отличный паровозник» яха значок а елар. Депо волаш цо мел яьккхача хана Сийлен доска тIара Iодалланзар дикагIа волча производственника Пугоев Махьмада сурт. Циттара Москве кагирхой фестивале а вахийтар Махьмад.

ДIахо «Назрановский» яхача совхозе диъ шера слесаралла болх бир Пугоева, хIаьта 1961-ча шера керда юлла «Электроинструмент» яха завод кадраща Iалашъяра деша бахийтача кагирхоща вар Махьмад а.

Эггара чоалханеи боккхача лоархIамеи йола кхаь тайпара электросверлилкай редуктора тIехен формаш я Пугоева ераш. Лакха говзал а, сатем а, де лаьрхIар чакхдаккха низ болаш а хила веза из оатхал еш вола саг. Из деррига дала а доал Пугоевх, ший балхах дика лоархIа а ву из. Сакхат доацаши, лакха дикал йолаши я цун продукци. Завода дикагIволча шийтта специалиста сурташта юкъе да Пугоева сурт а. ХIанз коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яккхара къахьегаш ва из.

Шоашта дика вовзаш а сий деш а вола шоай новкъост профсоюза цеховой комитета председателалла хержав коллективо, цул совгIа заводской комитета а член ва из. Балхара ваьлча сайрийнарча школе деша вода. Итт класс яьккхачул тIехьагIа машиностроительни институте деша ваха дага ва Пугоев Махьмад. Теша мегаргва цунах визза вола инженер хургхиларах.

У. АБАДИЕВ.

ДИКА МЕРОПРИЯТЕШ

Вай республика къахьегамхой дог гIоздаьнна накъа болх КПСС XXIII съезда. Денгара денга шерлуш латт фабрикашка, заводашка, колхозашка, совхозашка, гIишлошъеча, транспорте парте съезда сийна яьржа социалистически яхь.

Боккха идеологически агитационно-массовии болх бу укх деношка «Знание» яхача общества Нохч-ГIалгIай республикански организаце. КПСС исторе Iилма-методически советои экономически секцеи лектораштa-докладчикашта новкъостала кийчъяьй «Деррига а халкъа ираза духьа», «Коммунизм хьалъяра лоархIамера этап» яха материалаш. Иштта кийчъяьй 1966—1970 шерашка халкъа боахам дегIаккхувлара йолча кердача пхе шера планах йола директивай проекти Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаяь тематикеи.

Литератураи искусстваи республикански секце кийчъяьй «Баьчча, хьехархо, саг», лекци-концерт. Из хетадаьд В. И. Ленин ваь 100 шу дизара. Лекце-концерта тIа хургда комсомола III съезде Ленина даь къамаьл, «Кремлевские куранты» яхача Н. Погодина пьеса тIара сценаш.

Республика районашка лекцеши докладаши еша баха кийчлуш ба общества членаш.

В. ПОЛЯКОВ.

ДИКА РАЦИОНАЛИЗАТОР

Грозненски гIишлой - материалий производственни объединене коллективо дукха балхаш даьд рационализаторски предложенеш кийчъяра. ДIадахача шера кийч а яь балха юкъейийхьар 50 рационализаторски предложени. Цар дикка лохбир арахецача продукцега дIабода мах, кхойир электроэнерги, Iы, газ. Дуккхача шерашка къахьийгад № 2 йолча керттерча завода коллективо коачачеи чIоагIачеи доагорах бизза пайда эцара. Юххера а завода газификаци йир. Газови боахаме кольцеви пишкех пайда эцача халонаш нийсъелар. Кранашта набивка яра сецае езаш хулар пишкаш, аьлча а массехк сахьата хувца езаш хулар режим. Из бахьан долаш план кхоачаш ца яр кхерам болаш хулар.

Цига чертежаш кийчйир. Власов Марата Белоглазов Геннадеца балха юкъейийхьар рационализаторски предложени. Иштта кхы дуккха предложенеш балха юкъейийхьай укх шера. Цар пачхахьалкхенна баь пайда эзараш сомаш да. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба Буденный Валентин, Беликов Виктор, Новиков Михаил, кхыбараш.

Н. СОФРОНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

10 март, 1966 шу.

РАДИО: 6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен лаьтта леладархо» яха передача (гIалгIай меттала). 6.45 — РВ-23-и УКВ гIоллен музыка. 6.45 — Хоамаши горсете гIолла музыкальни антракти. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета обзор. 8.20 — Федоров Вадима концерт. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала). 16.00 — Индустриальни Нохч-ГIалгIайче яха передача (эрсий меттала). 16.15 — «Къонал» кагирхошта лаьрхIа передача (эрсий меттала). 16.35 — «Директивай проект ювцаш» яха передача (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Юртбоахама болхлошта лаьрхIа концерт. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.00 — Москвера трансляци.

УКВ: 9.00 — Россе гIолла лелалаш Молдавски ашараш. 9.33 — Ласло Лайта оркестра лаьрхIа симфони. 10.04 — «Конек-горбунок» яха фаьлг. 10.49 — «Золотой Қодан» яха концерт-очерк. 11.33 — «Медный всадник» яха литературни передача. 19.00 — «Нина Алена» яха радионовелла. 19.41 — «Нохч-ГIалгIай фольклор» яха музыкальни передача. 20.08 — «Млада» яха Римский-Корсакова опера — балет.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизионни кердадараш. «Нохч-ГIалгIайче парте съезд тIакхоачаш» 18.45 — «ДоттагIленца ба вай низ» — репортаж (гIалгIай меттала). 18.55 — Киножурнал. 19.05 — Хамидова творчествах (нохчий меттала). 19.45 — Советски Iаьдал даьнна 50 шу дизарга (краеведчески музеера яь передача гIалгIай меттала). 19.55 — Бераштa лаьрхIа фаьлг (гIалгIай меттала). 20.05 — Бийса даькъала хийла шуи, бераш! 20.15 — «Аьшка лаьттан тIара цхьади» киноочерк. 20.35 — «Улыбка в разгаре лета» яха художественни фильм.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48; партийни вахарен, промышленния, юртбоахамен, культуран, письмойи отделий— 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04117. Заказ № 1178.